

**^{4f}UYGULAMADA AMACINA ULAŞAMAYAN BELİRSİZ ALACAK
DAVASINA İLİŞKİN HÜKÜM YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMALIDIR**
(*THE PROVISION ON INDEFINITE DEBT ACTION, WHICH FAILED ITS PURPOSE IN
PRACTICE, SHOULD BE REPEALED*)

Prof. Dr. Ejder YILMAZ* **

ÖZ

Belirsiz alacak davası, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107 nci maddesiyle kabul edilmiş bir davadır. İstisnai bir dava türü olan bu dava, dava konusu miktarın başlangıçta belirlenmesinin mümkün olmadığı bazı tazminat davaları için kabul edilmiştir. Bu davalar için niteliği gereği, asgarî miktar üzerinden az bir harç ödenerek açılır; alacağın yargılama (dava) sürecinde belirlenmesi üzerine davacı, davayı değiştirme yasağına tâbi olmaksızın talebini arttırabilir. Bunun yanısıra belirsiz alacak davasında zamanaşımı kesilmesi, kısmî davadan farklı olarak, alacağın tümü bakımından ortaya çıkar. Dava konusunun belli veya belirlenebilir olması halinde, belirsiz alacak davası açılmaz; buna rağmen belirsiz alacak davası açılmışsa, bu dava hukukî yararın bulunmaması sebebiyle dava şartı eksikliğinden dolayı reddedilir. 6100 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana on yıl geçmiş olmasına rağmen, hangi hallerde belirsiz alacak davası açılabileceği veya açılmayacağı konusunda uygulamada büyük tereddütler bulunmakta ve Yargıtay çelişkili kararlar vermektedir. Özellikle iş uyuşmazlıklarında daha belirgin olarak ortaya çıkan bu durum, hukukî güvenli açısından sakıncalar yaratmaktadır. Bu durum içtihadı birleştirme konusu olarak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'na getirilmiş ise de, Kurul, bu talebi reddetmiş ve konuyu her somut olayla ilgili olarak uygulamaya bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belirsiz alacak davası; kısmî dava; hak arama özgürlüğü; likit alacak; davayı genişletme yasağı; usul ekonomisi; hukukî yarar; iş uyuşmazlıkları; dava şartı; hukukî güvenlik ilkesi.

ABSTRACT

Indefinite debt action is a type of action which was created with Article 107 of the Code of Civil Procedure numbered 6100. This exceptional type of action was conceived for compensation claims for which it is not possible to determine the amount in question at the time of filing the action. These actions are filed with paying a partial court fee at the minimum amount due to the nature of the claim; upon determination of the exact amount during the litigation (action) process, the plaintiff is permitted to increase the request without

^{4f} Eserin dergimize geliş tarihi: 30.05.2021. İlk hakem raporu: 03.06.2021. İkinci hakem raporu: 24.06.2021. Onaylanma tarihi: 24.06.2021.

* Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-4442-035X.

Esere Atf Şekli: Ejder Yılmaz, "Uygulamada Amacına Ulaşamayan Belirsiz Alacak Davasına İlişkin Hüküm Yürürlükten Kaldırılmalıdır", YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s.695-726.

being subject to the prohibition of changing the claim. Furthermore, the statute of limitations in indefinite debt actions arises in terms of the entire claim, unlike actions with partial claim. If the amount of the debt is certain or determinable, an indefinite debt action is not allowed; when this is the case, the action gets dismissed due to lack of legal interest, which is a procedural requirement. Although ten years have passed since the of Law No. 6100 entered into force, there are great hesitations in practice as to under what circumstances an indefinite debt action can or cannot be filed and the Court of Cassation renders contradictory opinions regarding the matter. This situation, which is more evident especially in labor disputes, causes harm in terms of legal security. Although this matter was brought before the Court of Cassation's Grand General Assembly for Consolidation of Opinions, the Assembly rejected this request and left the matter to the practice in a case-by-case basis.

Keywords: Indefinite debt action, action with partial claim, right to legal remedies, liquid claim, prohibition of expanding the claim, procedural economy, legal interest, labor disputes, procedural requirement, principle of legal security

A) GENEL OLARAK BELİRSİZ ALACAK DAVASI

I- BELİRSİZ ALACAK DAVASINI DÜZENLEYEN HÜKMÜN TARİHSEL GELİŞİMİ:

Belirsiz alacak davası (HMK m.107) hukuk sistemimize, 2011 tarihinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile girmiştir; 1086 sayılı (eski) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda belirsiz alacak davasını düzenleyen bir hüküm bulunmadığı gibi, uygulaması da yoktu. TBMM'ye sunulan Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nda yer almayan bu hüküm, daha sonra TBMM Adalet Komisyonu tarafından eklenmiştir. Bu eklemenin gerekçesi ve bir anlamda, belirsiz alacak davasının amacı ayrıntılı olarak şöyle ifade edilmiştir:

«**Hak arama durumunda olan kişi**, talepte bulunacağı hukukî ilişkiyi, muhatabını ve bu ilişkiden dolayı talep edeceği miktarı asgarî olarak bilmesine ve tespit edebilmesine rağmen, **alacağının tamamını tam olarak tespit edemeyebilir**. Özellikle, zararın baştan belirlenemediği, ancak bir incelemenin sonra tam olarak tespiti mümkün olan tazminat taleplerinde böyle bir durumla karşılaşılabilmesi söz konusudur. Hukuk sistemimiz içinde, **böyle bir durumla karşılaşan kişinin hak araması bakımından birçok güçlük söz konusudur**. Öncelikle kendisinden aslında tam olarak bilmediği bir alacak için dava açması istenmekte, ayrıca, daha sonra kendi talebinden daha fazla bir miktar alacağının olduğu ortaya çıktığında da bunu **davayı genişletme yasağı** çerçevesinde ileri sürmesi mümkün olabilmekteydi. Böyle bir durumda, gerçekten bilinmeyen bir alacak için dava açmaya zorlamak gibi, hak aramanın özülüyle izah edilemeyecek bir yol ve aslında tarafın kendi ihmali ya da kusuru olmadığı hâlde bir yasakla karşılaşması gibi de bir engel söz konusuydu. Oysa, **hak arama özgürlüğü**, böyle bir sınırlamayı ve gerçek dışı davranmaya zorlamayı değil, gerçekten hakkı ihlâl edilen veya ihlâl tehlikesi altında olan kişiyi, mümkün olduğunca geniş şekilde korumayı amaçlamalıdır. Son dönemde, gerek mukayeseli hukukta gerekse Türk hukukunda artık salt hukukî korumanın ötesine geçilerek "**etkin hukukî koruma**"nın gündeme gelmiş olması da bunu gerektirir. Kaldı ki, miktar ya da değeri belirsiz bir alacak için dava açılması gerektiğinde birtakım sınırlamalar getirmek, dava içinde yeni taleplere veya o davanın dışında yeni davalara yol açarak, usul ekonomisine aykırı bir durum da meydana getirecektir. Ayrıca, miktarı veya değeri bilinmeyen bir alacak için klasik kısmî davanın da tam bir çözüm üretmediği gerçektir. Belirsiz alacak ve tespit davalarına

ilişkin hükümlerin mukayeseli hukukta da yer aldığı dikkate alınarak, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklının, hukukî ilişki ile asgarî bir miktar ya da değer belirterek belirsiz alacak davası açabilmesi kabul edilmiştir. Alacaklının bu tür bir dava açması için, dava açacağı miktar ya da **değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı** ya da bu **objektif olarak imkânsız olmalıdır**. Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tespit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her davada arandığı gibi, burada da hukukî yarar aranacaktır, böyle bir durumda hukukî yararın bulunduğundan söz edilemez. Özellikle, kısmî davaya ilişkin yeni hükümler de dikkate alınıp birlikte değerlendirildiğinde, baştan tespiti mümkün olan hâllerde bu yola başvurulması kabul edilemez. Belirsiz alacak davası veya tespit davası açılması hâlinde, alacaklı, tüm miktarı belirtmese dahi, davanın başında **hukukî ilişkiyi somut olarak belirtmek** ve tespit edebildiği ölçüde de **asgarî miktarı göstermek durumundadır**. Maddenin ikinci fıkrasında, belirsiz alacak veya tespit davası açılabilen durumlarda, miktar ya da değer tespit edildiği anda, alacaklının **iddianın genişletilmesi yasağından etkilenmeksiz talebini arttırabileceği** belirtilmiştir. Kural olarak, bir davada başlangıçta belirtilen miktar veya değer artırılması, iddianın genişletilmesi yasağına tâbidir. Bunun amacı, davacının dava açarken hakkını kötüye kullanmaması, daha özenli davranması, yargılamayı gereksiz yere uzatmamasıdır. Oysa, baştan miktar veya değeri tam tespit edilemeyen bir alacak için, davacının böyle bir ihmal ya da kusurundan söz edilemez. Bu sebeple, belirsiz alacak veya tespit davası açıldıktan sonra, yargılamanın ilerleyen aşamalarında, karşı tarafın verdiği bilgiler ve sunduğu delillerle ya da delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemleri sonucu (örneğin, bilirkişi ya da keşif incelemesi sonrası), baştan belirsiz olan alacak belirli hâle gelmişse, davacının, **iddianın genişletilmesi yasağına tâbi olmaksızın** davanın başında belirtmiş olduğu **talebini arttırabilmesi** benimsenmiştir. Davacı, sınırlama ve yasağına tâbi olmadan, sadece talepte bulunmak suretiyle yeni miktar üzerinden yargılamaya devam edilmesini isteyebilecektir. Şüphesiz, alacağın belirli hâle gelmesini müteakip ortaya çıkan yeni talep eksik belirtilmişse, bundan sonra yeni bir artırma isteği iddianın genişletilmesi yasağıyla karşılaşacaktır. Çünkü, bu hâlde belirsizlik değil, davacının kendi ihmalden kaynaklanan bir durum söz konusudur. “Edâ davasının açılabilirdiği hallerde tespit davası açılmaz” yollu önermenin hak-arama özgürlüğünün ulaştığı kapasite ve hukuki yarar koşulunun muhtevası karşısında geçerliyi yoktur. Miktarı belirsiz alacaklarda zamanışının dolmasına çok kısa sürenin varolduğu hallerde yalnızca tespit yahut kısmî edâ ile birlikte tespit davasının açılabilirdiği genel olarak kabul edilmektedir. Davacı, söz gelimi bir tazminatın tahsili yerine alacağın miktarının ve borçlunun sorumlu olduğunun tespitini hedefleyen bir dava açabilir, açabilmelidir. Bu dava, **zamanışımını kesecek**, davada istihsal olunan ilam genel haciz yoluyla takibe konabilecek, itiraz halinde borçlunun göze alamayabileceği icra-inkar tazminatı yaptırımını devreye girebilecektir. Öte yandan tespit davası, dava ekonomisi yönünden edâ davasına nazaran taraflar için daha avantajlıdır. Tespit davasının taraf barışını kolaylaştıran bir karakteri de vardır. Alacaklı, yalnızca edâ davası veya yalnızca tespit davası yahut kısmî edâ ile birlikte küllî tespit davası açabilme seçeneklerine sahiptir. Hak-arama özgürlüğünün (Any. m.36, İHAS m.6) özünde varolan bu seçenekler, yasa veya içtihat yoluyla yasaklanamaz. Model, belirtilen seçenekleri alacaklıya usulî bir hak olarak tanımaktadır. Esasen tam veya kısmî olmasına bakılmaksızın her edâ davasının temelinde bir küllî tespit unsuru vardır. Başka deyimle edâ hükmünde tertip olunan her durumun arkasında sorumluluk saptanmasını içeren bir zorunlu ön tespit kabulü mevcuttur. Tasarıda öngörülen modelde, tespit davasının hukuki ilişkilerin tespiti yanında hakkın tespiti de istenebilmesi, edâ davasının açılabilirdiği hallerde hukuki menfaat koşulunun gerçekleşmiş sayılması kabulü çözümünü (paradigmayı) güçlendirmektedir. Bir davanın

açılması ile doğacak olan maddi ve şekli hukuk sonuçlarının (zaman aşımının kesilmesi ve diğerleri) tespit davalarında aynen geçerli olacağı kuşkusuzdur. Önerge ile varolması gereken bir usulî imkân hukukumuzda kazandırılmış olacaktır¹.

Belirsiz alacak davası ile ilgili 107 nci madde hükmü, başlangıçta üç fıkradan oluşmaktaydı; kenar (üst) başlığı da, “Belirsiz Alacak ve Tespit Davası” şeklinde idi. Bu haliyle hükümde, “belirsiz alacak davası” ve “belirsiz tespit davası”² şeklinde iki ayrı dava türü düzenlenmişti.

Bu hüküm, “uygulamada belirsiz alacak davasıyla ilgili görülen sorunlara çözüm bulunması amacı” ile, yapılan eleştiriler doğrultusunda³, 7251 sayılı Kanun (m.7) tarafından değiştirildi; bunun sonucunda, “belirsiz tespit davası” ile ilgili üçüncü fıkra hükmü yürürlükten kaldırıldı ve böylece, “belirsiz tespit davası” açılması olanağı ortadan kalktı⁴.

¹ TBMM, Dönem: 23 Yasama Yılı: 3 (S. Sayısı: 393) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), s.143-145.

² Belirsiz tespit davası hakkında bkz. Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Baskı, cilt 2, Ankara 2017, s.1650 vd; Cemil Simil, Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013, s.119 vd; İbrahim Ercan, Belirsiz Alacak ve Tespit Davası, Konya 2013, s.21 vd.

³ Bu konuda bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Baskı, cilt 2, s.1589 vd.

⁴ Değişikliğin ilgili kısmının gerekçesi şöyledir: «... Maddede yapılan diğer değişikliklerle, maddenin **üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır**. Bu fıkra, “Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, **tespit davası da açılabilir** ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir.” şeklindedir. Soyut bir şekilde değerlendirildiğinde fıkra hükmünün kısmi dava veya tespit davasına ilişkin hükümler arasında yer alması gerektiği düşünülebilir. Ancak fıkra, belirsiz alacak davasını düzenleyen 107 nci madde içinde düzenlenmiş ve “Ayrıca” ibaresiyle başlayarak maddenin birinci ve ikinci fıkralarıyla bağlantı kurulmuştur. Bu düzenleme tarzı ve fıkraya ilişkin gerekçe metni sebebiyle fıkra bahsedilen **tespit davasının mahiyeti doktrinde eleştirilmiş ve uygulamada da hangi davaların bu kapsamda kaldığı tereddüde yol açmıştır**. Belirsiz alacak davası olarak nitelenebilecek bir davanın kısmi dava şeklinde açılmasının mümkün olup olmadığından, eda davası açılabilir hâllerde tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunup bulunmadığına kadar pek çok konu bu kapsamda tartışılmaktadır. Belirsiz alacak davasında, alacak miktarının tam ve kesin olarak belirlenememesi, dava açılırken asgari bir miktar ya da değerini belirtilmesiyle alacağın tamamının talep edilmiş (hukuken himaye görmüş) sayılması ve alacağın tamamı için zamanaşımının kesilmesi karşısında, belirsiz alacak davasının kısmi dava şeklinde açılmasının mümkün olmadığı ifade edilmekte ve alacağın tamamının dava edildiği bu durumda tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığı belirtilmektedir. Buna karşılık belirsiz alacak davasına ilişkin talebin, kısmi dava şeklinde de ileri sürülebileceği, çünkü kısmi dava için alacağın bölünebilir olmasının yeterli olduğu da dile getirilmektedir. Üçüncü fıkranın konumu ve lafzı sebebiyle, kısmi eda davasının açılabilirliği her durumda tespit davası da açılabilirliği; kısmi eda davası ile birlikte kısmi tespit davası açılabilirliği; kısmi eda davası yerine bütünüyle külli tespit davası açılabilirliği; kısmi eda davası ile birlikte aynı zamanda kısmi tespit davası açılmayacağı; eda davası açılabilirlik her durumda değil, ancak belirsiz alacak davasının koşulları oluşmuşsa kısmi eda davasıyla birlikte külli tespit davası açılabilirliği gibi pek çok farklı görüş uygulamada ve doktrinde ileri sürülmektedir. Bütün bu tartışmalar ışığında üçüncü fıkra düzenlenmiş **tespit davasının tam olarak hangi alanı düzenlediği konusunda netlik olmadığı değerlendirildiğinden**, bu fıkranın yürürlükten kaldırılmasında fayda görülmemiştir. Fıkra yürürlükten kaldırıldığından bu kapsamda dava açmak isteyenlerin hakları, mevcut düzenlemeler çerçevesinde korunabilecektir. Yapılan değişiklikle 107 nci maddenin üçüncü fıkrası hükmü yürürlükten kaldırıldığından, madde başlığı da buna uygun olarak “Belirsiz alacak davası” şeklinde değiştirilmektedir» (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yasama Dönemi: 27, Yasama 3, Sıra Sayısı: 216; İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Ka-

Bu vesileyle konuyla doğrudan ilgili bulunması bakımından, 6100 sayılı Kanunun “**kısmî dava**” ile m.109 hükmüne de değinmek gerekmektedir. Bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan “Talep konusunun miktarı, taraflar arasında tartışmasız veya açıkça belirli ise kısmî dava açılmaz” hükmü vardı. Bu fıkra hükmü, uygulamada **kısmî dava hakkını yok ettiği gerekçesiyle**, 6644 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırıldı⁵. Bu değişikliğin sonucunda,

nunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/2735) ve Adalet Komisyonu Raporu), s.10-11.

⁵ «Kısmi dava ikame etme hakkının pozitif ve süpra pozitif sınırı, hakkın kötüye kullanılması yasağı (usuli dürüstlük ilkesi)dir (TMK m.2, HMK m.29, Any. m.2, Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü, m.38/1-c). Açılmış bir kısmi davanın dürüstlük kuralına uygunluğu veya aykırılığı sorunu, her davanın niteliğine ve somutlandırılmasına göre çözülebilecek bir sorundur. Açıkça belirli veya tartışmasız alacaklar bakımından öngörülen “kısmi dava açma yasağı”, gerek maddi ve gerekse şekli hukuk, özellikle usuli dürüstlük ilkeleriyle bağdaşmaz. Gerçekten; a) Kesin alacağa vücut veren hukuki sebebe yönelik geçersizlik itirazlarının talebi çöktürme olasılığı daima mevcuttur. Bu risklere karşı alacaklıyı koruma işlevi gören kısmi dava hakkından yoksun bırakılma, temel haklar rejimi ve yargılama hukuku ilkeleri içinde açıklanamaz (Any.m.13,36). Sözelimi kesin alacağın tecessüm ettiği senedin, alacaklının bilgisi dışında olan ehliyetsizlik sebebiyle butlanı riskinin tam dava halinde yolaçaacağı dava yüklerinden korunmayı sağlayacak yegane mekanizma, ön-kısmi davadır. b) Alacaklının, kestirilemeyen riskler karşısında, kesin gibi görülen ve mahiyetinde bölünebilen edimler konusunda en çok bir def’a kısmi dava açabilme hakkı tanınmalıdır; daha doğrusu mevcut olan bu dava hakkı, bu şekilde sınırlandırılmalıdır. Teklif, maddeye “bir defadan fazla” kaydı eklenerek, alacaklının bu davayı ikamede hukuki menfaatinin varlığını farzetmektedir. Kaldı ki bu gibi hallerde bir defalık kısmi dava açılmasında hukuki menfaat, fiilen de mevcuttur (HMK.m.114/h). Bu bağlamda kesinliğe rağmen dava açılmasına sebebiyet veren borçlunun direnci (temerrüdü/irâdi ifadan kaçınması), bölünebilen edimlerde kısmi ifa gibi maddi hukuk normları da gözetilmeyerek alacaklıyı tam-eda davasına zorlamak, tasarruf hakkını yok saymakla özdeştir (Any. m.36, HMK.m.24, AİHS m.6). Dava konusunun kapsam ve miktarını belirlemek, tasarruf hakkının bir unsuru olduktan başka hak arama özgürlüğün de kaçınılmaz bir gereğidir. Öte yandan “davanın” bir medeni savaş olduğu, tarafların iddia-savunma stratejilerine taalluk eden alanların -olabildiğince- extra-legal olarak kalması gerektiği hususu unutulmamalıdır. Teklifin usul ekonomisi ve hakka hızlı erişim ilkeleleriyle de bağdaşmaz bir yanı yoktur. Hakka güvenli erişimi iskalayan bir hız, usul ekonomisi ilkesinin içselleştiremeyeceği bir irrasyonalliteyi ima eder. Esasen mukayeseli hukuk verileri de kesin alacaklar bakımından mutlak bir kısmi dava yasağını öngörmemektedir. c) Kesin (tartışmasız veya açıkça belirli) alacaklar bakımından kısmi davayı izleyen ek-dava dışında, aynı konuda bir üçüncü dava ikamesinde (taleplerin parçalara bölünmesinde) alacaklının hukuki menfaati yoktur ve bu hal usuli dürüstlük ilkesi ile bağdaşmaz. d) Kesin olmayan alacaklar bakımından kısmi davanın ikamesi ve taaddüdü (dava sayısı), anlaşmazlığın somut yapısı içinde dava hakiminin ve içtihat hukukunun takdirindedir. Sözelimi, onlarca yıl süren bir iş göremezlik tazminatı davasında alacağın varsayımlarında yaşanan gerçekleştirmelerin zarara zorunlu yansıtılmasının getireceği kısmi dava hakları önlenemez (Kontrol kaydını muhtevi/temadi eden zararlar da durum böyledir). Alacaklının bu hallerde belirsiz alacak davası ikame etme hakkı da vardır. Teklif, yürürlükteki kuralın (HMK.109/2 hükmünün) aynı maddenin üçüncü fıkrasının dayandığı felsefe ile kısmi çatışmasını önlemekte(I), özellikle belirsiz alacak davalarında yaşanan yargısal sorunlarda seçenек üretim (II) ve giderek hakka etkili ve güvenli erişim amacını öne almaktadır (III). ... Önerge, ihdas talebinin kabulü ile yeni bir madde olarak müzakereye açılmış ve Komisyonca ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bölünebilen edimlerde, alacak kesinlik görüntüsü içinde olsa dahi kısmi dava hakkının yasaklanamayacağı (I), giderek bu konuda sayı sınırının da konamayacağı (II), davanın somut niteliğine göre dürüstlük kuralına aykırılık var ise bu konuda bir usul ve içtihadî boşluğun bulunmadığı (HMK m.29, TMK m.2,3) (III), Hukuk Muhakemeleri Kanununun 109/2 hükmünün hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı ile çatışma içinde olduğu (Anayasa m. 36) (IV), tasarruf ilkesiyle de çeliştiği (Anayasa m. 35, HMK m. 29/1) (V) ortaya konmuş ve fıkranın yürürlükten kaldırılması eğilimi, Komisyon bütününde yoğunluk kazanmıştır. Beliren eğilim doğrultusunda “Madde 4-12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 109 uncu maddesinin ikinci fik-

kısmî dava uygulamasının geniş bir şekilde uygulandığı 1086 sayılı eski Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yürürlükteki olduğu döneme dönmüş oldu. Davacıların “elini rahatlatan” bu durumun, aşağıda açıklanacak olan belirsiz alacak davası açma ihtiyacını azaltıcı ve hatta ortadan kaldıran nitelikte olduğunu değerlendirmekteyim.

II- BELİRSİZ ALACAK DAVASI ve AÇILABİLMESİNİN ŞARTLARI:

Genel olarak dava dilekçesinin içeriğinde bulunması gereken hususlardan biri de, “açık bir şekilde talep sonucu”dur (HMK m.119,1/ğ). Örneğin A, B’ye yüzbin lira borç vermiş, vadesinde geri alamamış ve şimdi bunun tamamını dava etmek istiyorsa (karş. HMK m.109’daki kısmî dava), bu talebini, dava dilekçesinin talep sonucu kısmında, açık bir şekilde, “B’nin yüzbin liraya mahkûm edilmesini talep ederim” şeklinde belirtir ve dava harcını da bu miktar üzerinden yatırarak dava açar. Talebin bu şekilde açık bir biçimde yazılmasının nedeni, hâkimin, davacının talebini tam olarak anlaması ve buna bağlı olarak doğru karar vermesi; farklı bir anlatımla, talepten başka bir şeye veya fazlasına karar vermemesidir (HMK m.26). Eğer davacının talebi (HMK m.119,1/ğ), yeterince açık değilse hâkim, davayı aydınlatma ödevi (HMK m.31) sebebiyle, davacıdan talebi konusunda açıklama isteyebilir ve hatta doğru karar verebilmek için istemek zorundadır.

Hal böyle olmakla birlikte bazı durumlarda davacı, dava açarken (başlangıçta) alacağının miktarını tam olarak belirleyememektedir. Örneğin, haksız fiilden kaynaklanan karmaşık tazminat davalarında, uğranılan maddî zararın tespiti, açılan davada yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu ortaya çıkmaktadır; hatta bazen, zararın tespiti için bir bilirkişi incelemesi yetmediği için birden çok bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonuca varılmakta ve bazı hallerde hâkimin “tazminatın indirimi” yolundaki takdir hakkı da devreye girebilmektedir. Böyle durumlarda uygulamada genellikle önce bir kısmî dava (HMK m.109) açılmakta ve dava sırasında alınan bilirkişi raporu çerçevesinde, geriye kalan (kısmî davada talep edilmeyen) miktar için ya ıslahla dava konusu arttırılmakta veya ek dava yoluna gidilmektedir. Ancak böyle durumlarda da bazen, örneğin ıslah hakkı daha öce kullanılmış olduğu için ıslaha gidilememekte veya ıslah talebi yahut ek dava bakımından zamanaşımı sorunlarıyla karşılaşılabilir.

107 nci maddenin yukarıda (A,I) verilen TBMM Adalet Komisyonu Gerekçesinden anlaşıldığı üzere bazı hallerin hak arama özgürlüğüne aykırı ve kısmî dava ile ilgili hükümlerin de yetersiz olduğu değerlendirilerek, 2011 tarihli 6100 sayılı Kanun ile hukukumuz bakımından yeni bir dava türü olan “belirsiz alacak ve tespit davası” kabul edilmiştir.

Kanunumuzda “belirsiz alacak davası”nı düzenleyen hüküm, İsviçre Medenî Usul Kanunundaki hükme (ZPO Art.85) paraleldir⁶. Belirsiz alacak davası, Alman Medenî Usul

rası yürürlükten kaldırılmıştır.” biçimindeki değişiklik öngören ilga önergesi kabul edilerek çerçeve 4’üncü madde olarak ihdas edilmiştir» (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yasama Dönemi: 24, Yasama Yılı: 5, Sıra Sayısı: 704 -Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş ve 8 Milletvekilinin; Yargıtay Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu, 2/2746-).

⁶ İsv. ZPO Art.85 hükmünün Türkçe çevirisi şöyledir: “Davacının, alacağını davanın başlangıcında rakamlandırması imkânsız veya kendisinden beklenemezse, davacı rakamlandırılmamış alacak davası açabilir. Bununla birlikte davacı, geçici dava konusu olarak en az bir değer göstermek zorundadır” (fıkra 1). “Alacak, davalının bilgi vermesinden veya delillerin incelenmesinden hemen sonra rakamlandırılmak zorunludur. Dava konusunun değerinin artırılması, görev sınırını aşsa bile, davayı gören mahkeme görevli olmaya devam eder” (fıkra 2).

Kanununda açık olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, Alman öğretisi ve Alman Federal Mahkemesi tarafından yüzyılı aşkın bir zamandan beri kabul edilmektedir⁷. HMK m.107 nci maddesinde düzenlenen “belirsiz alacak davası”, İsviçre ve Alman hukuklarında “rakamlandırılmamış (rakamsallaştırılmamış) alacak davası (unbezifferte Forderungklage)” veya “rakamlandırılmamış alacak talebi (unbeziffertes Klageantrag)” ibareleri ile anılmaktadır.

Bizdeki “belirsiz alacak” tabiri, dava konusu alacağın mevcut olup olmadığı (şüpheli olduğu) gibi yanlış anlamalara yol açabileceğinden, belirsiz alacak davası yerine, kaynak Kanundakine paralel olarak “**rakamlandırılmamış alacak davası**” denilmesi belki daha doğru olurdu.

Belirsiz alacak davasının görülebilmesinin şartları, 107 nci maddede şöyle gösterilmiştir: i) Dava konusu alacak miktarının (veya değerinin) tam ve kesin olarak belirlenemesi (belirsizlik); ii) Davaya konu hukukî ilişkinin açıklanması; iii) Asgarî bir talepte bulunulması.

Bu çerçevede aranan ilk şart olan **belirsizlik**, Kanunun ifadesiyle, “alacak miktarının belirlenebilmesinin davanın açıldığı tarihte **alacaklıdan** (davacıdan) **beklenememesi** veya **imkânsız olması**” halidir. Bu şartın, hayatın olağan akışı içerisinde herkesçe kabul edilen genel, soyut ve keyfilikten uzak (objektif) ölçütlere göre belirlenmesi gerekir.

Davacı, açılacak davanın miktarını (değerini) başlangıçta tam ve kesin olarak biliyorsa yahut bunu bilebilecek durumda ise, belirsiz alacak davası açamaz. Örneğin A, B’ye yüzbin lira ödünç vermiş ve vadesinde geri alamamışsa, alacağın miktarı bellidir veya B, A’nın piyasadaki rayiç değeri bilinen arabasına çarpmış ve araba onarılamaz bir şekilde zarara uğramışsa (“pert” olmuşsa), alacak miktarı bellidir. Bu gibi durumlarda belirsiz alacak davası açılmaz. Çünkü, her davada aranan dava şartlarından biri de, dava açmakta hukukî yararın bulunmasıdır (HMK m.114, 1/h); belirsiz alacak davasında da **hukukî yararın** varlığı aranır.

Bunun gibi, kısmî davaya ilişkin (yeni) hüküm (m.109) de dikkate alınıp birlikte değerlendirildiğinde, alacağın baştan tespiti mümkün olan hallerde bu yola başvurulması kabul edilemez.

Alman ve İsviçre hukuklarında belirsiz alacak davasına klasik olarak verilen örnekler, o hukukların benimsediği kurallar çerçevesinde, **haksız fiilden kaynaklanan** maddî ve manevî **tazminat davalarıdır**. Çünkü bu davalarda hâkimin takdiri büyük önem taşır. Alman hukukunda verilen diğer bir örnek ise kamulaştırma davalarıdır; çünkü bu davalarda da mahkeme bilirkişi raporu olarak bir sonuca ulaşabilmektedir. Keza, nafaka talepleri de belirsiz alacak davası örneklerindedir.

Bizde de 107 nci maddenin Gereğesinde, kaynak İsviçre hukukunun etkisi altında kalınarak belirsiz alacak davasının konusu olarak özellikle **tazminat davaları** üzerinde durulmuştur.

Bilindiği üzere, maddî veya manevî tazminat davalarında **hâkimin, zararı ve kusu-ru takdir ederken adalet ve hakkaniyet duygularıyla** hareket edecek olduğu hallerde, davanın açılması anında bir belirsizlikten söz edilebilir. Bu noktada hatırlatmak anlamında, Borçlar Kanunumuzun aşağıdaki hükümlerinden bazı örnekler verilebilir: Zararı ispat yükü, iddia edene (davacıya) ait olmakla birlikte, zararın gerçek miktarını ispat etmenin mümkün olmadığı hallerde hâkim; halin olağan yürüyüşüne ve zarara uğrayan tarafın aldığı tedbirleri dikkate alarak zararı adalete göre tayin eder (TBK m.50); hâkim, tazminatın şeklini ve kapsamını halin gereklerine ve hatanın ağırlığına göre belirler (TBK m.51). Zarara uğrayan tarafın zarara razı olması; zarara uğrayan tarafın davranışının (eyleminin), zararın doğması-

na veya zararın artmasına neden olması yahut zararı yapanın durumunu ağırlaştırması hallerinde, hâkim, tazminatı indirebilir ve hatta herhangi bir zarara hükmetmeyebilir (TBK m.52,I). Keza, zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödemediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir (TBK m.52,II). Zorda kalması (ızdırar hali) sebebiyle, kendisini veya başka birini zarardan veya ortaya çıkan tehlikeden korumak için (zorda kalarak) üçüncü kişinin malına zarar verilmesi halinde hâkim zarar miktarını hakkaniyete göre belirler (TBK m.64).

Burada özetle belirtilen yasal düzenlemeler, “**belirsizliği** veya **belirliliği**” her somut olay bazında geçerli olabilecek şekilde tam olarak ortaya koymadığı için, kabulünden bu yana aradan geçen on yıllık belirsiz alacak davası uygulamasında, hangi hallerde “belirlilik / belirsizlik”ten söz edilebileceği konusundaki tartışmalar, Kanunun kabulünden bu yana bütün hararetiyle sürmektedir.

Bu bağlamda özellikle iş hukuku uyumsuzluklarında verilen Yargıtay kararlarındaki farklılıklar ve önemli çelişkiler nedeniyle yaşanmakta olan “hukukî karmaşa”, aşağıda (B) ayrıca incelenecektir.

Kanımcı, “belirlilik / belirsizlik” konusunda ortaya çıkan tereddütlerin aşılabilmesi için, icra hukukundaki inkâr tazminatı yönünden kabul edilen, “**likid** (liquide; muayyen, belli) **alacak**”la⁸ ilgili öğreti görüşleri ile çok sayıdaki Yargıtay kararlarında yer alan açıklamalardan yararlanılabilir⁹. Genel bir kavram olarak “likid alacak”, “tutarı belli, bilindir, bilinebilir, hesaplanabilir alacak” anlamındadır”. Basitçe bu şekilde tanımlanan likid alacak kavramı, uygulamada her farklı farklı değerlendirilebilmekte ve buna bağlı olarak büyük tartışmalara yol açabilmektedir. Bunun nedeni, her somut olayın özelliğine göre değişebilen durum ve şartlar karşısında ortaya çıkan farklı yorumlardır.

İcra hukukunda eğer borçlu, ödeme emri ile kendisinden istenilen alacak bakımından ne miktarda borçlu olduğunu bilmekte veya bilmek durumunda ise ve buna rağmen ödeme emrine itiraz ederse, itirazında haksızdır; bu yüzden icra inkâr tazminatına mahkûm edilir (İİK m.67 vd). Borçlunun haksız olup olmadığının saptanabilmesi için, “alacağın bilinmekte veya bilinmek durumunda olması”nın ne anlama geldiği önem arz etmektedir. Öğretide genel olarak kabul edildiği üzere borçlu, alacaklının icra takibinde talep ettiği **alacağı** veya **alacağın bütün unsurlarını bilmekte** veya **bilmek** (kolayca hesap edebilmek) **durumunda** ise ve alacağın miktarının belirlenmesi için tarafların ayrıca mutabakata varmasına (anlaşmasına) veya mahkemenin tayin edeceği bilirkişi eliyle bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç yoksa, **alacak** likiddir, **bellidir**. Örneğin A, B’ye yüzbin lira ödünç vermiş, B’den bir senet almış, şimdi bu alacağı için icra takibi yapmış, B’ye yüzbin lira üzerinden ödeme emri gönderilmiş ve B ödeme emrine itiraz etmişse, alacak belli olduğu için B’nin yaptığı itiraz haksızdır; icra inkâr tazminatı öder. Buna karşılık A, B’ye karşı örneğin haksız fiilden kaynaklı olduğunu iddia ettiği yüzbin liralık alacağı için icra takibi yapmış, B’ye bunun için ödeme emri gönderilmiş ve B bu miktara itiraz etmişse, alacak belli (belirli, likid) olmadığından, B icra inkâr tazminatına mahkûm edilmez.

⁸ Ejder Yılmaz, İcra Tazminatı (Halûk Konuralp Anısına Armağan cilt 2, Ankara 2009, s.675-754); Ejder Yılmaz, İcra İnkâr Tazminatı Açısından “Likid Alacak” Kavramı (Bankacılar Dergisi, 2008/67) s.85-93.

⁹ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, cilt 2, Ankara 2021, s.2381 vd.

Yargıtay, belirsiz alacak davalarıyla ilgili bazı kararlarında bu ölçütü benimsemiş gözükmele¹⁰ birlikte, bu konunun belirsiz alacak davalarında tam olarak oturduğunu söylemek zordur.

Belirsiz alacak davası, **hukukî niteliği bakımından** esas itibarıyla **bir eda davasıdır** (HMK m.105). Ancak bu dava, **genel eda davasından farklıdır**. Şöyle ki:

Davacı davasını, şimdilik kendi belirlediği **asgarî bir miktar** üzerinden açar ve daha sonra yargılama sırasında, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucunda alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda (hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde) davacı, talebini tam ve kesin olarak belirleyerek, **başlangıçta talep ettiği asgarî miktarı arttırabilir**. Bu arttırma, **davanın** (iddianın) **genişletilmesi yasağına tâbi değildir** (karş. HMK m.141, 319). Davacı açtığı davadaki asgarî miktarı arttırmazsa dava, talep sonucunda belirtilen asgarî miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanır (HMK m.107,2; m.26).

Belirsiz alacak davasını genel eda davasından ayıran diğer bir özellik, davacının dava açarken (başlangıçta) yatıracağı **harcın**, dava dilekçesinde talep ettiği **asgarî miktar üzerinden hesaplanmakta oluşudur**. Bu durum, davanın reddedilmesi halinde davacının mahkûm olacağı (HMK m.326) yargılama giderleri (özellikle avukatlık ücreti) bakımından davacı lehine avantaj sağlamaktadır. Başka bir anlatımla bu durum, davacının ileride davayı kaybı halinde karşı karşıya kalacağı riski azaltmaktadır

Belirsiz alacak davası başka bir açıdan, **kısmî davaya** (HMK m.109) da benzetilebilir. Zira davacının alacağının tam ve kesin olarak ne olduğu, yargılama (dava) sırasında tespit edilecek ve davacı, isterse açtığı (derdest) davada talebini arttıracak veya isterse tespit edilen bu rakamı açacağı başka bir dava ile talep edebilecektir. Bununla birlikte belirsiz alacak davası, **kısmî davadan farklıdır**. Bu fark, özellikle **zamanaşımı** bakımından ortaya çıkar. Kısmî davada zamanaşımı, yalnızca açılan kısmî alacak miktarı üzerinden kesilmesine (açılmayan miktar bakımından zamanaşımının işlemeye devam etmesine) karşılık, **belirsiz alacak davasında zamanaşımı** (yalnızca başlangıçta talep edilen asgarî miktar bakımından değil) **tüm alacak** (daha sonra aynı davada artırılacak veya başka bir davayla talep edilecek miktar) **bakımından kesilir**.

¹⁰ "... Bir alacağın davanın açıldığı anda belirli mi belirsiz mi, tartışmalı mı tartışmasız mı olduğu konusunda yukarıda belirtilen hükümlerden hareketle uygulamada bazı ölçütler getirilmiştir. Bunların başında gelen en önemli kriter alacağın **likit olup olmadığı ölçütüdür**. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu likit alacak kavramını açıklamıştır. Yargıtay'a göre; (Likit bir alaktan söz edilebilmesi için ise; ya alacağın gerçek miktarının belli ve sabit olması ya da borçlusu tarafından belirlenebilmesi için bütün unsurların bilinmesi veya bilinmesinin gerekmekte olması; böylece, borçlunun borç tutarını tahkik ve tayin etmesinin mümkün bulunması; başka bir ifadeyle, borçlunun yalnız başına ne kadar borçlu olduğunu tespit edebilir durumda olması gerekir. Bu koşullar yoksa, likit bir alaktan söz edilemez. ... Görüldüğü gibi likit olma ölçütünde Yargıtay; Alacağın gerçek miktarının belli ve sabit olmasını ya da belirlenebilmesi için **bütün unsurların bilinmesi veya bilinmesinin gerekmekte olmasını** aramaktadır. Kısaca davacının yalnız başına ne kadar alacaklı olduğunu tespit edebilir durumda olması gerekir. Bu koşullar yoksa, likit bir alaktan söz edilemez. Diğer taratan yargılama (tahkikat aşamasında) sırasında hesap raporu alınmasını gerektiren her alacak belirsiz kabul edilmelidir. Davacının talep ettiği dava konusu alacağın miktarı veya değeri belirli ise hesap raporu alınmasına da gerek yoktur. Zira bu durumda hak kazanma veya ispat olgusu ayrı olmak üzere tartışmalı bir alaktan söz edilemez. ...Davacı dava dilekçesinde aldığı ücretin asgari kısmı ile sosyal yardımların banka hesabına, kalan kısmın ise elden ödendiğini, kıdem ve ihbar tazminatına esas giydirilmiş ücreti bu nedenle belirlemediğini iddia etmiştir. **Giydirilmiş ücretin belirlenmesi** tartışmalı ve yargılama sırasında belirlenmeyi gerektirmektedir. Kısaca **likit değildir...**" (9.HD 04.02.2013, 39586/4158).

Özellikle **zamanaşımı kesilmesi** bakımından, kısmî dava ile belirsiz alacak davası arasındaki bu farkın, **belirsiz alacak davasının varlık sebebi** olduğu söylenebilir. Zira uygulamada, örneğin destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin olaylarda açılan kısmî davalar çok uzun sürmekte, bilirkişi raporunun gelmesi ve itiraz halinde (ek veya yeni) bilirkişi raporunun kesinleşmesi, haksız fiille ilgili zamanaşımı süresinden (TBK m.72) sonra olabilmektedir. Bu durum ise, derdest davada ıslahla arttırılacak veya ek davaya konu olacak alacak bakımından sakınca yaratabilmektedir. Bu sakıncalı durumun ortadan kaldırılabilmesi için, öğretide çok uzun zamandan beri bazı çözüm yolları önerilmiştir.

Bu önerilerden biri de, değerli hukukçu Av. Ahmet İyimaya'ya aittir. İyimaya, 6100 sayılı Kanunun kabulünden yaklaşık yirmibeş yıl önce yazdığı bir makalesinde özetle, (o dönemde geçerli olan görüşler çerçevesinde; karş. bugünkü HMK m109,III) kısmî dava halinde geriye kalan kısımdan zımnen feragat edilmiş olması ve zamanaşımı kesilmesi konularını açıkladıktan sonra; kısmî davada, “ilişkinin tümünü kapsayan tespit davası”nın bulunduğu, bu tespit davasının kısmî eda davası ile bileşik olduğunu belirtmiş, kısmî tazminat davası ile birlikte küllî tesbit davası açılıp açılmayacağını gündeme getirmiş ve sonuç olarak, küllî tesbit davası açılması görüşünün kabulünün tazminat davalarındaki zamanaşımı sorununu çözeceğini önermişti¹¹. İyimaya'nın bu önerisi, çok uzun yıllar geçtikten ve siyasete atıldıktan sonra milletvekili olarak uzun süre TBMM Adalet Komisyonu Başkanlığını yaptığı dönemde, kanun hükmü (m.107) haline geldi.

B) BELİRSİZ ALACAK DAVASININ ON YILLIK UYGULANMASINDA ORTAYA ÇIKAN VE ÇÖZÜMLENEMEYEN HUKUK KARMAŞASI

I- ALACAĞIN BELİRLİ OLUP OLMADIĞININ TESPİTİ KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN HUKUKİ KARMAŞA

Belirsiz alacak davasının on yıllık uygulanmasında ortaya çıkan ve çözümlenemeyen hukukî karmaşada karşımıza çıkan ilk önemli sorun, hangi alacakların “belirli / belirsiz” olduğunun tespiti noktasında olmuştur.

1) BELİRSİZ ALACAK DAVASI UYGULAMASINDAN BAZI GENEL ÖRNEKLER

Yukarıdaki tarihsel gelişim içerisinde adaletin gerçekleşmesi açısından istisnâ bazı durumlardaki bir ihtiyacı karşılamak üzere kabul edilen belirsiz alacak davasında, başlangıçta yatırılacak (düşük) harç ve zamanaşımı kesilmesi bakımından davacı lehine olan avantajlar (kolaylıklar), ülkemizdeki uygulamasında başka bir soruna sebebiyet vermiştir. Çünkü **söz konusu “cazip” avantajlar, davacıları**, neredeyse her türlü davalarını, alacağın belirli olup olmadığına önem vermeksizin (karş. HMK m.107,1) **belirsiz alacak davası olarak açmaya yönlendirmiştir.**

6100 sayılı Kanunun kabulü tarihi olan Ekim 2011 tarihi itibarıyla başlayan belirsiz alacak davası çerçevesinde verilen alt dereceli mahkeme kararlarının, aradan genellikle 3-5 yıl geçtikten sonra Yargıtay'a itikali üzerine hangi tür alacakların belirsiz alacak davası olarak açılıp açılmayacağı konusundaki ilkeler, öğreti görüşlerinin de netleşmesine paralel olarak, (aşağıda incelenecek olan iş uyuşmazlıkları dışında) “yavaş-yavaş” ortaya çıkmaya başladı.

¹¹ Bu konuda bkz. Ahmet İyimaya, Kısmî Tazminat Davasına İlişkin Bazı Sorunlar (Yargıtay Dergisi, 1985/3), s.193-204.

Konuyla ilgili bazı örnekler verilecek olursa:

a) BELİRSİZ ALACAK DAVASI AÇILABİLECEĞİNE İLİŞKİN ÖRNEKLER¹²:

Trafik kazası sonucunda araçta oluşan **değer kaybı alacağı** davası, belirsiz alacak davası olarak açılır.

“Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; **trafik kazası sonucu araçta oluşan değer kaybı alacağının belirsiz alacak olup olmadığı**, burada varılacak sonuca göre davacının eldeki davayı belirsiz alacak davası olarak açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı; alacağın belirlenebilir olduğunun kabul edilmesi hâlinde belirsiz alacak davası olarak açılmış olan davaya kısmi dava olarak bakılıp bakılmayacağı noktalarında toplanmaktadır... Alacağın belirsiz olup olmadığı ile ilgili olarak bazı kriterler kabul edilmiştir. Bu kriterler, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin; 1- Davacının kendisinden beklenmemesi, 2- Bunun olanaksız olması, 3- Açıkça karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı ve değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olması olarak belirtilmektedir. Belirsiz alacak davasının getirdiği en önemli etkin koruma, usul ekonomisi ve hak arama özgürlüğüne hizmet etmesi yanında, davacının yüksek yargılama giderlerine katlanma ve dava konusu hakkın zamanaşımına uğrama riskini azaltmasıdır. ... Somut olay bakımından davacının belirsiz tazminat alacağı davasına konu ettiği **aracında oluşan değer kaybının varlığı ve miktarının belirlenebilmesi**, ancak yargılama sırasında delillerin toplanıp değerlendirilmesinden, yani HMK 107/2 maddesinde belirtildiği gibi, tahkikattan sonra mümkün olabilecektir. Bir başka anlatımla değer kaybının miktarının **tespiti bilirkişi incelemesini gerektirmektedir**. Bu nedenle davacının iddia ettiği zararın dava tarihi itibarıyla miktar ve **değerinin tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin davacıdan beklenemeyeceği kabul edilmelidir**. Belirtilen nedenlerle, davacının davaya konu taleplerinin belirsiz alacak davasına konu olabilecek nitelikte olduğu ve dava tarihi itibarıyla zararın miktar ve değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin davacıdan beklenemeyeceği anlaşılmalı HMK'nın 107. maddesine uygun olarak, aradaki hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar veya değeri belirtmek suretiyle dava açabileceği sonucuna varılmıştır¹³.”

Haksız fiil sonucunda ortaya çıkan **destekten yoksun kalma tazminatı** davası, belirsiz alacak davası şeklinde açılabilir.

“Davacılar vekili; 25/08/2009 tarihinde davacılar desteğinin davalılar tarafından öldürüldüğünü, ceza davasında davalıların cezalandırılmalarına karar verildiğini, davacıların davalıların haksız eylemi sonucunda destekten yoksun kaldıklarını, HMK'nun 107. maddesi uyarınca **destekten yoksun kalma tazminatının** uzman bilirkişi marifetiyle tespitini istediklerini belirterek, **belirsiz alacak davası şeklinde açılan davada** harca esas değeri 1.000 TL olarak göstermek suretiyle maddi tazminat ve davacılar için toplam 150.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuş, bilahare yargılama sırasında alacağın belirli hale gelmesinden sonra 21/10/2015 tarihli bilirkişi raporundaki asgari ücret üzerinden hesaplanan miktarlara göre 21/01/2016 havale tarihli miktar açıklama dilekçesi ile de HMK'nun 107/2. maddesi uyarınca maddi tazminat istemini davacı... için 53.916 TL ve davacı... için 8.352 TL olmak üzere toplam 62.268 TL olarak artırdığını açıklamış ve harcını da tamamlamıştır. ... HMK'nun “Taleple Bağlılık İlkesi” başlıklı 26. maddesinde... hükmü düzenlenmiştir. Yine

¹² Bu kararların tam metinleri bu bunlar hakkındaki kişisel değerlendirmelerim için bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, cilt 2, Ankara 2021 s.2395 vd.

¹³ HGK 16.04.2019, 17-1099/460.

taleple bağlılık ilkesi uyarınca, bölüşük kusur indiriminin belirlenen zarar miktarı üzerinden değil, istem miktarı üzerinden yapılması gerekir¹⁴.

Kamulaştırmaz el atmadan kaynaklanan taşınmaz bedelinin tahsili davası, belirsiz dava olarak açılabilir. Çünkü, malı bu şekilde kamulaştırılan kişinin kamulaştırmaz el atılan taşınmazının tam ve kesin değerini dava açarken tespit edebilmesi zordur.

“Kamulaştırmaz el atılan taşınmaz bedelinin tahsili istemine ilişkin davalarda **taşınmaz bedeli yargılama sonucunda belirlendiğinden**, HMK’nun 107. maddesinde tanımlanan belirsiz alacak davası niteliğinde olup, mahkemenin aksi yöndeki değerlendirmesi de yerinde değildir. Bu itibarla, işin esasına girilerek, gerekli inceleme ve araştırma yapıp sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken davanın usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir¹⁵.”

Görev yaptığı dönem ile ilgili olarak yaptığı çeşitli işlemlerle **şirketi zarara uğratan limited şirketi müdürünün yaptığı** karmaşık pek çok iş ve işlemin **yol açtığı zararın miktarının** tam olarak belirlenebilmesi, dava açıldığı sırada mümkün değilse, bu konuda belirsiz alacak davası açılabilir. Buna karşılık limited şirket müdürü örneğin piyasa değeri yüzbin lira olan bir malı, yetkisi olmadığı halde on bin liraya satarsa, burada verdiği zararın doksan bin lira olduğu belirlenebilir bir durumdur ve bu durumda belirsiz alacak davası açılmaz.

“Davacı şirket, davalı S’un eski şirket yöneticisi olduğunu, yönetim kurulu üyesi olduğu dönemde şirketi zarara uğrattığını iddia ederek TTK’nun 556. maddesi yollaması ile TTK’nun 341. maddesi uyarınca belirsiz alacak davası açmıştır. HMK’nun Belirsiz Alacak ve Tespit Davası başlıklı 107. maddesinde... hükmü öngörülmüştür. Açılacak davanın miktarı biliniyor ya da tespit edilebiliyorsa, belirsiz alacak davası açılmaz. Talep sonucunun belirlenememesi iki halde mümkündür: Dava açarken talep sonucunu belirlemesinin kendisinden beklenemeyecek olmasıdır. Ancak, HMK’nun 107/3. maddesiyle bu konuda bir istisna getirilmiştir. Böylelikle dava açarken talep sonucunu belirleyemeyen davacı dilerse belirsiz alacak davası açabilecek, dilerse kısmi dava ile birlikte alacağın geri kalan kısmının tespitini isteyebilecek ve yine dilerse alacağın tümünün belirlenebilmesi için bir tespit davası açabilecektir. Açıklanan yasal düzenlemelerin ışığı altında **somut olaya baktığımızda**, niteliği itibarıyla tazminat davası olan işbu **davanın belirsiz alacak davası olarak açılması mümkün bulunmaktadır**. Bu itibarla, mahkemece birleşen dava yönünden de işin esasına girilerek tarafların delilleri toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın birleşen davanın davacısı M Ltd. Şti. yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir¹⁶.”

Bankaların müşteriye verdikleri hizmet sırasında zorunlu ve makul giderler dışında **dosya masrafı**, işlem komisyonu, yeniden yapılandırma farkı **gibi adlar altında kestikleri tutarların ne olduğu** hususu, dava açtığı sırada alacaklı tarafından bilinebilmesi beklenemeyecek hal olduğundan, bu konuda belirsiz alacak davası açılabilir.

“Davacı, davalı Bankadan 08.11.2007 tarihinde konut kredisi kullandığını, bankanın hem kredinin kullandırıldığı tarihte dosya masrafı adı altında, hem de kredinin sonraki tarihlerde yapılandırılması nedeniyle başka adlar altında hukuka aykırı olarak fazladan ücret tahsil ettiğini, **kesilen meblağları bilmediğinden dolayı belirsiz alacak davası** açıp yargı-

¹⁴ 4.HD 08.07.2019, 37882/3833.

¹⁵ 5.HD 12.03.2013, 27067/4245.

¹⁶ 11.HD 05.11.2013, 5812/22160.

lamanın ileriki safhalarında talebini artırma hakkını saklı tuttuğunu, HMK 107. maddedeki hakları saklı kalmak kaydıyla davalıdan 1.200 TL'nin faiziyle tahsiline karar verilmesini istemiştir. ... **Dairemizin yerleşik kararlarında da vurgulandığı üzere**, bankalar ancak davaya konu kredinin verilmesi için zorunlu, makul ve belgeli masrafları tüketiciden isteyebilir. Davacının, davalı Bankadan isteyebileceği **masrafların kapsamının yargılama safahatinde belirlenecek olması** göz önünde bulundurularak belirsiz alacak davası açılabileceğinin kabulü ile, işin esasına girilip taraf delilleri toplanarak hasil olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken dava şartı yokluğundan usulden ret kararı verilmesi usul ve yasa-ya aykırı olup, bozma nedenidir¹⁷.

Yargıtay, aşağıdaki kararında **muris muvazaasına dayalı tazminat davasında** dava konusu taşınmazın dava tarihindeki değerinin, yapılacak keşif ve alınacak bilirkişi raporuna bağlı olduğu ve davanın başında bilinmeyeceği gerekçesiyle açılan belirsiz alacak davasının kabulüne karar vermiştir.

“Dava, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tazminat isteğine ilişkindir... Bilindiği üzere, uygulamada ve öğretilerde "muris muvazaası" olarak tanımlanan muvazaa, nite-liği itibariyle nisbi (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Söz konusu muvazaada miras bırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak için esas amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir. Bu durumda, yerleşmiş Yargıtay içtihatlarında ve 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında açıklandığı üzere görünürdeki sözleşme tarafların gerçek iradelerine uymadığından, gizli bağış sözleşmesi de TMK'nun 706., TBK'nun 237. (BK'nun 213.) ve Tapu Kanununun 26. maddelerinde öngörülen şekil koşullarından yoksun bulunduğundan, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnänen tüm mirasçılar dava açarak resmi sözleşmenin muvazaa nedeni ile geçersizliğinin tespitini ve buna dayanılarak oluşturulan tapu kaydının iptalini isteyebilirler. ... Somut olgular ve deliller yukarıdaki ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde, temlikin mirastan mal kaçırmak amaçlı ve muvazaalı olarak yapıldığı saptanarak tazminat isteğinin kabulüne karar verilmiş olması kural olarak doğrudur. Bilindiği üzere HMK'nun 107. maddesinde... düzenlemesine yer verildiği açıktır. Somut olayda, davacı taraf, dava dilekçesinde, HMK'nun 107. maddesinde düzenlenen belirsiz alacak davası olduğunu belirtmek suretiyle eldeki davayı açmıştır. **Dava konusu taşınmazın** dava tarihindeki değerinin mahkemece **yapılacak keşif sonucu alınacak bilirkişi raporuna bağlı** olmakla dava değerinin tam ve kesin olarak davacı tarafından belirlenmesi mümkün bulunmadığından davanın belirsiz alacak olarak açılması HMK 107. maddesine uygun düşmektedir¹⁸.

İş kazası nedeniyle tazminat ve rücu istemli davalar, kusur oranları ve tazminat miktarlarının belirsizliği sebebiyle, belirsiz alacak davası şeklinde açılabilir.

“Dava, **rücu tazminat istemine** ilişkindir. 6100 sayılı Kanunun Belirsiz Alacak ve Tespit Davası başlıklı 107. maddesinde,... hükmü öngörülmüştür. Açılacak davanın miktarı biliniyor ya da tespit edilebiliyorsa, belirsiz alacak davası açılmaz. Talep sonucunun belirlenememesi iki hâlde mümkündür: Dava açarken talep sonucunun belirlenmesi imkansızdır veya davacının dava açarken talep sonucunu belirlemesinin kendisinden beklenemeyecek olmasıdır. **İş kazası nedeniyle tazminat ve rücu istemli davalarda, kusur oranlarının ve tazminat miktarının belirsizliği nedeniyle**, Kurumun, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar belirtmek suretiyle **belirsiz alacak davası açabileceği**, davanın açıldığı

¹⁷ 13.HD 05.11.2014, 23588/34305.

¹⁸ 1.HD 08.01.2020, 4755/80.

tarihteki tazminat alacağı miktarını tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceğinin kabulü gerektiği, dava dilekçesinde de bu hususun özellikle belirtildiği gözetildiğinde; dava ve ıslah dilekçesiyle onay tarihinden itibaren faiz istendiği anlaşılmalıdır, talep edilebilecek tüm alacak için faizin onay tarihinden itibaren işlemeye başlaması gerektiği gözetilmeksizin, yanlışlıklar değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir¹⁹.

Davacının, **dava açmadan önce delil tespiti yaptırmış olmasının, alacağı belirli alacak haline getirip getirmediği** konusundaki Yargıtay kararları arasında farklılıklar vardır.

Örneğin aşağıdaki kararda Hukuk Genel Kurulu, delil tespiti yapılmış olmasının alacağı belirli alacak haline getirmediği sonucuna varmıştır.

“Davacı şirketin talebi üzerine A Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2014/60 D. İş sayılı dosyasında düzenlenen 17.09.2015 tarihli delil tespit raporunda davacının davaya konu olay sebebiyle uğradığı zararın, Ar-Ge çalışmaları için yapılan harcamalar yönünden ... TL, domates, biber ve hıyar çeşit ve hatları için yapılan harcamalar yönünden ... TL, mahrum kalınan kâr yönünden ise ... TL olduğu belirtilmiş ise de, sözü edilen delil tespiti raporunun dışında dosya kapsamında birçok bilirkişi raporu bulunduğu, bu raporların birbiri ile ve delil tespiti raporu ile çelişkili olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki davacı tarafca dava açılmadan önce **delil tespiti yaptırmaya yoluna gidilmiş olmasının**, davaya konu edilen zarar veya alacak miktarının belirli hâle getirdiği şeklinde yorumlamak Kanunun amacına aykırıdır²⁰.

Buna karşılık, 3. Hukuk Dairesinin bir kararına göre, davalının neden olduğu yarığın dolayısı ile uğranılan zararın tazmini davası öncesinde yaptırılan delil tespiti ile zarar miktarı belirlenmiş ise, belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yarar yoktur.

“Alacaklının belirsiz alacak davası açabilmesi için, dava açacağı miktarı ya da değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı veya bu durum objektif olarak imkansız olmalıdır. Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tesbit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her davada arandığı gibi, burada da hukuki yarar aranacak olup böyle bir durumda hukuki yararın bulunduğu söz edilemez. **Somut olayda ise;** davacının, davadan önce **mahkeme kanalıyla yaptırdığı delil tesbiti sonucunda uğradığı maddi zararın miktarını kesin olarak belirlediği** gibi dava dilekçesinde de anılan tesbit dosyasına atıf yapılarak zararın tazmininin talep edildiği, dolayısıyla HMK'nun yürürlükte olduğu dönemde açılmış bulunan iş bu davanın, **belirsiz alacak davası niteliğinde olmayıp** eda davası olduğu ortadadır²¹.

b) BELİRSİZ ALACAK DAVASI AÇILAMAYACAĞINA İLİŞKİN ÖRNEKLER²²:

Satılan malların karşılığında kendisine verilen çekleri tahsil için Bankaya teslim eden alacaklı, Banka'nın **çeklerin sahte olduğunu kendisine bildirmemesinden doğan zararının tazmini** için Bankaya karşı belirsiz alacak davası açamaz.

“Davacı vekili, müvekkiline, T Ltd. Şti.'nin yetkilisi olduğunu söyleyen A tarafının 6 ton civarında paslanmaz sac sipariş edildiğini, söz konusu **emtia karşılığında üç adet**

¹⁹ 10.HD 02.11.2015, 16215/18209.

²⁰ HGK 26.02.2019, 4/202.

²¹ 3.HD 13.01.2014, 15619/122.

²² Bu kararların tam metinleri bu bunlar hakkındaki kişisel değerlendirmelerim için bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, cilt 2, Ankara 2021 s.2395 vd.

çek gönderildiğini, müvekkilinin kendisine gönderilen çekleri, 06.04.2012 tarihinde Çek Tevdii Bordrosu'na istinaden Y Bankası G Şubesine teslim ettiğini, müvekkilin çekleri, davalı Bankaya teslim ettikten sonra kendisine herhangi bir bildirimde bulunulmaması üzerine 08.04.2012 tarihinde ticari emtiayı teslim ettiğini, müvekkili tarafından davalı Bankaya teslim edilen **çeklerin sahte çıktığını**, davalı Banka uhdesinde bulunan çeklerin sahte olduğunun müvekkiline bildirilmediğini, davalı Bankanın mevzuat gereklerini yerine getirmeyerek müvekkilinin zarara uğramasına sebebiyet verdiğini ileri sürerek, şimdilik 10.000 TL'nin 06.04.2012 tarihinden itibaren işleyecek ticari avans faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. ... Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, dava açıldığı tarihte yürürlükte bulunan HMK'nın 109/2. ve 107. maddesine göre davacının açıkça talep konusu uyuşmazlığın miktarını kendisi tarafından keşide edilen **ihhtarname ile 45.000 TL olduğunu belirlemiş olmasına** rağmen, bu bedelin yalnızca fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydı ile 10.000 TL'si tutarında kısmi dava açmış olduğundan, uyuşmazlık konusunun davacı tarafça açıkça belirlenmiş olması nedeni ile, kısmi dava açmakta hukuksal yararı bulunmadığı gibi, yine **davanın konusu** ve davacının açık talebi **karşısında, ortada belirsiz alacak davasının koşullarının da bulunmadığı** gerekçesiyle HMK'nın 114/h maddesi uyarınca, davanın hukuksal yarar yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir. Hükmün onanmasına karar verildi"²³.

İş makinalarını taşıyan aracın devrilmesi sonucunda **kullanılamaz hale gelen iş makinaları sebebiyle uğranılan zararın tazmini davası**, hasara uğrayan makinaların piyasa değerlerinin, dava başında tespit edilebilmesinin mümkün olması sebebiyle belirsiz alacak davası şeklinde açılmaz.

"Davacı vekili, müvekkilinin maliki olduğu iş makinelerinin davalıların maliki, sürücüsü ve sigortacısı oldukları araçla F-A arasında taşınması sırasında aracın şarampole yuvarlanıp devrilmesi sonucu meydana gelen kazada iş makinelerinin kullanılamaz hale geldiğini, davalıların bu olay nedeniyle zarara uğrayan müvekkiline ödemedi bulunmadıklarını ileri sürerek, fazlaya ilişkin haklar saklı tutularak açılan davada istenen 7.000 TL yargılama sırasında 07.12.2011 tarihinde yapılan ıslah ile 223.385 TL'ye yükseltilmiş olup, bu miktarın faiziyle birlikte davalılardan tahsilini talep ve dava etmiştir.... Taşıma sırasında oluşan zararın tazmini istemine ilişkin işbu dava, TTK'nun 767/1. maddesi uyarınca 1 yıllık zamanaşımı süresine tabi olup, 07.12.2011 tarihinde yapılan ıslah ile artırılan dava miktarına karşı temyiz eden davalılar tarafından zamanaşımı def'inde bulunulmuştur. Mahkemece, eldeki davanın belirsiz alacak davası niteliğinde olması nedeniyle zarar miktarının belirlenmesinin bilirkişi incelemesi ile mümkün bulunduğu, bu nedenle ıslah ile artırılan miktarın zamanaşımına uğramayacağı gerekçesiyle ıslah ile artırılan miktarı da kapsar şekilde hüküm kurulmuştur. Davaya konu kaza 15.10.2008 tarihinde meydana gelmiş olup, **iş makinelerinde meydana gelen hasarın kaza tarihi itibarıyla belirli veya belirlenebilir nitelikte olmasına** göre, mahkemece dayanılan HMK'nun 107. maddesinde düzenlenen belirsiz alacak davası koşullarını taşımayan işbu davada zamanaşımı süresi geçtikten sonra yapılan ıslah ile artırılan miktara yönelik ileri sürülen zamanaşımı def'i uyarınca ıslah ile artırılan kısmın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile zamanaşımı def'inin reddedilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle de bozulması gerekmiştir"²⁴.

²³ 11.HD 15.11.2013, 19128/207655.

²⁴ 11.HD 20.12.2012, 17790/21290.

Ödenmeyen yaşlılık aylıklarına ait faizin talep edildiği dava, belirsiz alacak davası olarak nitelenemez. Çünkü olayda davaya konu geç ödenen yaşlılık aylığının miktarı, aylıkların ödenmesi gereken tarihler, fiili ödemenin yapıldığı tarih (yani faiz başlangıç ve bitiş tarihleri) ile yasal faiz oranları belirlenebilir durumdadır.

“Davacı **müddeabih belirtilmeksizin açtığı işbu dava** ile; geç ödenen ‘... yaşlılık aylıklarına hak kazandığı tarihlerden ödeme tarihine kadar yasal faiz uygulanmasına’ karar verilmesini istemiştir. ... Somut olayda; davaya konu geç ödenen yaşlılık aylığı miktarının, aylıkların ödenmesi gereken tarihlerin, fiili ödemenin yapıldığı tarihin, yani faiz başlangıç ve bitiş tarihlerinin ve nihayet yasal faiz oranlarının bilindiği tartışmasızdır. Yasal faiz oranlarının uygulanmasından ibaret **faiz alacağı tam ve kesin olarak tespit edilebilir olduğundan** ne tespit, ne belirsiz alacak ve tespit ne de kısmi dava açılması şartları bulunmadığı anlaşıldığından, 6100 sayılı Kanun sistematığı açısından da hukuki yarar yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekmektedir. Kabule göre; Mahkemece sadece davacının faiz alacağı bulunduğu hükmedilmiş olup, alacak miktarına ilişkin bir belirleme yapılmadığından, hükmün infaz kabiliyeti bulunmamaktadır. Bu durumda yeniden yargılama gideri ve vekalet ücreti takdirine neden olacak şekilde taraflarca yeni bir alacak davası açılması gerekeceğinden, yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir”²⁵.

Tapu kütüğünün doğru tutulmamasından dolayı uğranılan zararın tazmini davasında, ortaya çıkan zarar, dava açıldığı anda hesaplanabilir (bilinebilir) nitelikte olduğundan belirsiz alacak davası açılmaz.

“Dava; tapu kaydının yanlış tutulması nedeniyle uğranılan zararın, TMK’nın 1007. maddesi uyarınca tazmini istemine ilişkindir. Mahkemece verilen karar usul ve kanuna aykırıdır. Şöyle ki; davacı dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olduğunu belirterek fazlaya ilişkin haklarını saklı tutup şimdilik 1.000 TL tazminat istemiyle peşin harç ve maktu başvuru harcını ödemeksizin dava açmış, mahkemece de anılan harçlar alınmaksızın davanın esası hakkında hüküm kurulmuştur. ... Somut olaya bakıldığında tapu **sicilinin yanlış tutulması nedeniyle uğranılan zararın** 4721 sayılı TMK’nın 1007. maddesi uyarınca **tazmini istemine ilişkin davalar belirsiz alacak davası niteliğinde olmayıp** nisbi harca tâbi davalardanır”²⁶.

Bankada bulunan mevduat hesabından yetkisiz vekilin talimatıyla başka hesaba aktarıldığı iddiasıyla bankaya karşı açılan alacak davasında davacı, hesabından aktarılan para miktarını, hukuki veya fiili bir engelle karşılaşmaksızın, banka şubesinden veya internet bankacılığı sisteminden öğrenebilme imkanına sahip olduğundan belirsiz alacak davası açamaz.

“Dava, **davacının bankada bulunan mevduat hesabından yetkisiz vekilin talimatı ile başka hesaba aktarılan paranın bankadan tahsili talebine** ilişkindir. ... Somut olaya bakıldığında, davacının talebinin kendine ait hesaptan 05.06.2012 tarihinde başka hesaba aktarılan miktarın bankadan tahsiline ilişkin olduğu, davacının banka şubesinden veya internet şubesinden hesabını kontrol ederek o tarihte başka hesaba aktarılan parayı kolay bir şekilde öğrenebileceği, davacının 05.06.2012 tarihinde kendi hesabından başka hesaba gönderilen para miktarını öğrenebilmesinin önünde fiili ya da hukuki bir engelin bulunmadığı, davanın dosyaya konu para aktarıldıktan 1 yıldan uzun süre geçtikten sonra açılmış olduğu da dikkate alındığında geçen bu süreçte davacının **kendi hesap bilgilerine ulaşamamasının mümkün olmadığı**, açıklanan bu nedenlerle davacının alacağı miktar

²⁵ 10.HD 01.03.2012, 9799/3613.

²⁶ 20.HD 08.03.2016, 2430/2897.

veya değerini tam ve kesin olarak belirleyebilme imkanı var iken davasını belirsiz alacak davası olarak açmasında hukuki yararı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde işin esasına girilerek karar verilmiş olması doğru görülmemiş kararın bu yönden bozulması gerekmektedir²⁷.

Yargıtay, **belirsiz alacak davasının konusunun yalnızca para alacağı olduğu**, konusu para olmayan alacak için belirsiz alacak davası açılmayacağı görüşündedir.

“Belirsiz alacak davası, sadece **para alacakları için** söz konusu olur. **Konusu para olmayan eda davaları için belirsiz alacak davası açılmaz....** Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile alacak miktarı belirsiz olduğu durumlarda davacıya dilerse belirsiz alacak davası, dilerse de kısmi dava açabilme imkânı getirilmiştir. Belirsiz alacak davası ile kısmi dava konusu, amacı ve sonuçları bakımından birbirinden tamamen farklı iki dava türüdür. Her iki davanın mahkemededen istenen hukuki korumaya göre eda davası olması ve ortak bazı özelliklerinin bulunması bu sonucu değiştirmemektedir. Belirsiz alacak davası açan davacı, kısmi davanın sonuçlarından yararlanamayacağı gibi kısmi dava açan davacı da belirsiz alacak davasının sonuçlarından yararlanamaz. Hâkim de kısmi dava olarak açılmış bir davayı belirsiz alacak davası olarak nitelendiremeyeceği gibi, belirsiz alacak davası olarak açılan davaya da kısmi dava olarak devam edemez²⁸.”

Yargıtayın bu görüşü tartışılabilir. Çünkü m.107,1’de yer alan “alacağın miktarını **yahut değerini**” ifadesi, belirsiz alacak davasının konusunun para dışındaki bir “şey” (mal) ile ilgili olabileceğini düşündürmektedir. Bundan hareketle de, örneğin gökyüzünden düşen meteor parçasının istirdadı ile ilgili davanın da (meteor parçasının değerinin dava açılırken bilinmesinin imkansız olması yüzünden) belirsiz alacak davası şeklinde açılabileceği akla gelmektedir. Her ne kadar böyle bir durumda, dava dilekçesinde belirtilen malın gerçek değerinin dava sırasında anlaşılması halinde eksik harcın tamamlanması suretiyle sorunun çözümlenebileceği ve pratik açıdan belirsiz alacak davası açılmasına gerek olmadığı akla gelebilirse de, tereddütlere yol açmamak bakımından, m.107’deki “**yahut değerini**” kelimelerinin çıkartılması uygun olur.

Boşanan eşin, diğer eş **nezdinde kalan ziynet eşyalarının aynen iadesini** ve aynen iadesi mümkün değilse bedelini talep ettiği dava, belirsiz alacak davası olarak açılmaz.

“Davacı vekili; tarafların 14.06.2012 tarihinde **boşandıklarını**, müvekkilinin **ziynet eşyalarının davalıda kaldığını ve iade edilmediğini** ileri sürerek 22 ayar 6 adet 20’şer gr bileziğin, 50 gr ağırlığında 22 ayar altın setin, 1 adet 10 gr ağırlığında 22 ayar bileziğin, 50 adet çeyrek altının aynen iadesini, aynen iadenin mümkün olmaması halinde dava tarihi itibarıyla ziynet eşyalarının rayiç bedeli üzerinden, HMK’nun 107. md. uyarınca yargılama esnasında alacak miktarının netleşmesi halinde müddeabihi artırmak kayıt ve şartı ile, şimdilik 2.000 TL tazminatın davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. ... Hukuki yarar dava şartlarındandır (HMK m.114/h). Oysa ki somut olayda, davacı vekilinin asıl istemi ziynet eşyalarının aynına ilişkin olup, aynen iadenin mümkün olmaması halinde, hükmün icrasının temini amacıyla bedel iadesi talep edilmektedir. Bu nedenle davanın belirsiz alacak davası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Mahkemece, işin esasına girilip taraf delilleri toplanarak hasil olacak sonuca göre hüküm kurulması gerekirken, yasa hükümlerinin yanlış değerlendirilmesi sonucunda yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş olup, bu husus bozmayı gerektirmiştir²⁹.”

²⁷ 11.HD 30.09.2019, 4627/5930.

²⁸ HGK 02.03.2016, 15-439/207.

²⁹ 3.HD 30.03.2015, 13262/5108.

Manevî tazminat talebi, bölünebilir nitelikte olmadığından, **belirsiz alacak davası şeklinde açılmaz.**

“**Manevî zarar**, haksız eylemin sonucunda, uğranılan kişilik değerlerindeki azalmanın karşılığı olduğu ve zarar gören tarafından da takdir ve tayin edilebilir bulunduğu için **birden fazla bölümler halinde istenemez.** Bu tazminat bizzat yaşananın acı ve elemin karşılığı olduğu için, haksız eylemin meydana geldiği anda gerçekleşir. Acı ve elemin bölünerek bir kısmının açılacak kısmı dava ile, kalanının açılacak başka bir davada talep edilmesi, manevî tazminatın özüne ve işlevine aykırı düşer. Ödemenin uzaması, para değerindeki düşüşler, enflasyon nedeniyle alım gücünün azalması gibi nedenlerle hükmedilecek miktarın faizi ile birlikte tahsili zararı karşılamaktan uzak olması, manevî tazminatın bölünerek istenmesini haklı göstermez. İş kazasında zarar gören davacı, davanın açıldığı tarihte manevî tazminat alacağına miktarını kendisi belirlediğinden, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu söylenemez. O halde manevî tazminat istemi manevî tazminatın bölünemezliği kuralına aykırı bir biçimde **kısmi veya belirsiz alacak davası olarak açılmaz** ve manevî zararın HMK'nın 107. maddesine göre dava yoluyla tespiti de istenemez”³⁰.

Otopark günlük ücreti ile otoparka giriş ve çıkış tarihlerinin belli olması halinde, otoparkçı tacir tarafından açılacak olan **otopark ücreti alacağı davası**, belirsiz alacak davası olarak açılmaz.

“Davacı vekili, müvekkilinin **özel otopark hizmetleri** sunan bir tacir olduğunu, davalı Bankanın alacaklı olduğu dava dışı üçüncü şahsa ait aracın trafik denetim elemanlarınınca trafikten men edilerek 17.03.2010 tarihinde müvekkiline ait otoparka çekildiğini, söz konusu araca B 3. İcra Müdürlüğü'nün 2010/5961 talimat sayılı dosyasında 23.09.2010 tarihli tutanakla fiili haciz tatbik edildiğini, fiili haciz sırasında müvekkilinin günlük 20 TL park ücreti talep ettiğini, ancak ücretin ödenmediğini ileri sürerek, davalı ile müvekkili arasındaki mevcut sözleşmenin başlangıç ve bitiş tarihlerinin, davalının sorumlu olduğu alacak miktarının tespiti ile ticari faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. ... Davacı vekili yediyeminlik ücreti alacağına ilişkin istemde bulunmuş, harca esas değeri 500 TL olarak göstermiştir. Davacının otoparkına davalı Banka tarafından haciz uygulaması yapılan dava dışı takip borçlusuna ait **araç 17.03.2010 tarihinde girmiş ve 19.04.2012 tarihinde otoparktan çıkarılmıştır.** Davacı bu süreye ilişkin **günlük 20 TL otopark ücreti** istemektedir. Dolayısıyla **alacak miktarı hesaplanabilir ve bilinebilir niteliktedir.** Bu durumda HMK'nın 107. maddesi uyarınca **belirsiz alacak davası açılması mümkün değildir**”³¹.

Haciz ihbarnamesine yapılan itirazın doğru olmaması sebebiyle **İİK m.89,IV hükümüne göre açılan tazminat davası**, alacağın miktarı haciz ihbarnamesinde belirtilmiş olduğu ve bu tür tazminat talebinin haciz ihbarnamesinde belirtilen miktarı geçemeyeceğine dair Yargıtay uygulaması sebepleriyle belirsiz alacak davası olarak açılmaz.

“Alacaklı Sondaj Ltd. Şti. tarafından,... İnşaat Taahhüt Ltd. Şti. hakkında yürütülmekte olan ilamlı icra takibinde, alacaklının istemi üzerine 3. kişi -A Genel Müdürlüğüne - alınan ihtiyati haciz kararı doğrultusunda- birinci haciz ihbarnamesi gönderilerek, borçlunun 79.411 TL alacağı üzerine ihtiyati haciz konulduğunun bildirildiği, iş bu ihbarnamenin adı geçen Kuruma 19/12/2012 tarihinde tebliği üzerine “Borçlunun, Kurum nezdinde tahakkuk

³⁰ 21.HD 30.01.2020, 3199/356.

³¹ 19.HD 11.11.2015, 5666/14512.

etmiş alacağının bulunmadığı” belirtilerek yasal sürede **itiraz edildiği**, alacaklı tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunulduğu iddiasıyla üçüncü kişi- A Genel Müdürlüğü aleyhine 89/4. maddesine dayalı **tazminat davası açıldığı**, dava dilekçesinde de açıkça, davanın belirsiz alacak davası türünde açıldığının belirtildiği görülmüştür. Oysa ki; 18/12/2012 tarihli **birinci haciz ihbarnamesinde alacak miktarına açıkça yer verilmiştir**. Bununla birlikte, Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre, **tazminat miktarı birinci haciz ihbarnamesi ile istenen miktarı da aşamayacaktır**. Ayrıca, yukarda da belirtildiği gibi, salt bilirkişi incelemesine gidilmesi belirsiz alacak davasının açılabilmesi için yeterli değildir. Buna göre; İİK'nun 89/4. maddesine dayalı tazminat alacakları gerçekte belirli bir alacak olduğu ve dolayısıyla belirsiz alacak davasına konu edilemeyecekleri tereddütsüzdür. O halde mahkemece, **İİK'nun 89/4. maddesine dayalı tazminat alacağının belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği** nazara alınarak, davanın hukuki yarar yokluğundan (dava şartı yokluğundan usulden) reddi gerekirken, yazılı şekilde esasa girilerek yerinde olmayan gerekçe ile karar verilmesi isabetsizdir³².

Alt müteahhidin (taşeronun), yaptığı inşaattan dolayı **ne kadar alacaklı olduğunu bilmesi**, onun **uzmanlık alanına girdiğinden** bu konudaki alacağının tahsilini istediği dava, belirsiz alacak davası şeklinde açılmaz.

“Dava, **eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili istemine** dair olup, davanın dava şartı yokluğuna dair verilen karar davacı D vekili tarafından temyiz edilmiştir. Davacı davasında, Öğrenci Yurdu İnşaatı ile ilgili olarak taraflar arasında düzenlenen 13.3.2008 tarihli taşeronluk sözleşmesi uyarınca yüklendiği edimleri yerine getirdiğini, ayrıca sözleşme dışı işler de yaptığını, ancak; hak ettiği iş bedelinden bakiye kısmın ödemediğini, **alacaklarının yaklaşık olarak 100.000 TL olduğunu** belirterek, alacak miktarını tam olarak tespit edemediklerinden **şimdilik 20.000 TL'nin** ticari reeskont faiziyle **tahsilini** istemiştir. ... HMK'nun 107/1. maddesinde davanın açıldığı tarihte alacağın miktarı yahut değerinin tam ve kesin olarak belirlenememesi halinde belirsiz alacak davası açılabileceği düzenlenmiştir. Somut olayda ise, **davacının işin uzmanı olması, yaptığı işin bedelini belirleme imkanına sahip olması**, kaldı ki, dava dilekçesindeki açıklamalarına göre de alacak miktarını belirlemiş olduğu anlaşıldığından **belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararının bulunmadığı** anlaşılmaktadır³³.

2) İŞ UYUŞMAZLIKLARINDA BELİRSİZ ALACAK DAVASI UYGULAMASI

İşçi alacaklarının belirsiz alacak davası olarak açılıp açılmayacağı konusunda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlüğe girmesinden çok kısa bir zaman sonra yayınlanan eserlerde iki görüş karşı karşıya gelmiştir. Belirsiz alacak davasını düzenleyen m.107'nin ilk hali ile kısmî davayı oldukça sınırlı bir şekilde düzenleyen m.109'un ilk halinden yola çıkılarak ileri sürülen bir görüşe göre, “... Uygulamada sorun çıkartabilecek alanlardan birisi iş hukukundaki taleplerdir. Örneğin, davacı veya vekili kidem, ihbar, fazla çalışma, yıllık ücretli izin alacağı gibi alacaklarını tam olarak belirlemeden pilot dava adı altında (hakkını saklı tutanak) kısmî dava açmakta, sonra bilirkişi raporları alındıktan sonra, ona göre saklı tuttuğu kısmı ıslahla artırmaktaydı. Bugün için artık bu taleplerin tam dava olarak açılması gerekir, **belirsiz alacak davası açmak kural olarak mümkün değildir**. Çünkü, davacı örneğin bu durumlarda, kaç yıldır çalıştığını, son ücretinin ne olduğunu, kaç yıldır izin kullanmadığını, ne kadar fazla çalıştığını dilekçesinde yazmaktadır veya en azın-

³² 12.HD 18.06.2018, 1974/6207.

³³ 15.HD 18.02.2015, 2071/829.

dan yazmalıdır. Çünkü bunlar olmadan zaten hesaplama yapılamaz. Bu veriler **belirli** veya **belirlenebilir** verilerdir. Bu veriler belli olduğunda da hesap yapılabilir veya talep ortaya konabilir. Bu sebeple, ne kısmi dava ne de belirsiz alacak davası bu tür durumlarda açılmaz. Şüphesiz, her davada olduğu gibi bu davada da örneğin işçinin iddia ettiği hususlar işverenin ortaya koyacağı vakia ve delillerle çürütülebilir...³⁴.

Sözü edilen bu görüşün yayınlanmasını kısa süre sonra izleyen başka bir eserde bu görüş katı ve ayrıntılı bir şekilde eleştirilerek, belirsiz alacak davasının durumu, her bir işçi alacağı (kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, kötünüyet tazminatı, yıllık izin ücreti, ücret, fazla çalışma ücreti, muhtelif tatil ücretleri, sendikal tazminat, işe iade edilmeme tazminatı vb) açısından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sonuçta ülkemizde çalışanların %41'nin kayıt dışı olduğundan, gerçek ücretin Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmediği, alt işverenlikte muvazaalı uygulamalara gidildiği sendikacılık oranının sürekli azaldığı, ibra ve ikalelerle iş sözleşmelerinin bertaraf edildiğinden ve benzeri diğer hususlardan söz edilerek, "Tüm bu maddi veri ve olgulara göre ülkemizde işçilik hakları ile ilgili davaların belirsiz alacak veya kısmi dava türünde açılmayacağını ileri sürmek, **adil sonuçlar doğurmayacağı** gibi iş hukukuna hakim olan ilkelerden, **işçinin korunması ilkesinin** de ihlaline yol açabilir. Ayrıca **hesaplamalara esas kayıtların işveren tarafından tutulduğu** gözden kaçırılmamalı ve işçinin elinde bulunmayan kayıtlarla ilgili tazminat ve işçilik haklarının hepsini belirleyerek dava açması beklenmemelidir. ... Hesabın tüm unsurlarının tartışmasız olması halinde dahi **işçinin eğitim durumu** ve bilgisi doğrultusunda işçilik haklarını doğru şekilde belirlemesi oldukça zordur..." denilmiştir³⁵.

Öğretide birbirine tamamen zıt olan bu görüş farklılıkları halen sürmeye devam etmektedir³⁶. Öğretideki bu zıtlık, pek çok sayıdaki Yargıtay kararlarına da yansımıştır³⁷.

Bu görüş ayrılıklarının temelinde, esas olarak, davasını açtığı tarihte alacağını tam ve kesin olarak belirlemesinin davacı **işçiden beklenip beklenemeyeceği** düşüncesi yatmaktadır.

İş uyuşmazlıklarında belirsiz alacak davasının açılmasından yana olan Yargıtay kararlarının gerekçesi; **işçinin eğitim seviyesi** ve sosyal durumu ile, açılan **davada delil olarak kullanılacak belgelerin** uygulamada genellikle işçiye verilmeyip **işveren nezdinde bulunduğu** ve kayıt düzeni dışında çalışılan işlerde gözlemlenen belgeleme zorlukları vb hususlardır. Yine, bu tür kararlarda iş hukukunda geçerli bulunan **işçi lehine yorum ilkesinin** iş davalarında da uygulanması gerektiği belirtilmektedir.

Buna karşılık diğer bazı Yargıtay kararlarında, **işçinin eğitim seviyesi** ve sosyal durumunun, belirsiz alacak davası için başlı başına **objektif bir kriter oluşturmaması** gerektiği; **işçi lehine yorum ilkesinin** iş maddi hukukuna has bir ilke olup bunun **yargılama hukukunda geçerli olmadığı** ifade olunmaktadır.

³⁴ Hakan Pekcanitez, Belirsiz Alacak Davası (HMK m.107), Ankara 2011, s.46-47.

³⁵ Şahin Çil / Bektaş Kar, 6100 sayılı HMK'ye Göre İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, Ankara 2012, s.11 vd, 135-137.

³⁶ Bu konuda örneğin bkz. Hakan Pekcanitez, Medeni Usul Hukuku, cilt II, İstanbul 2017, 1016 vd; Simil, s.412 vd; Abbas Bilgili, İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası, Adana 2016; Tuğba Hilal Köken, Son HMK Değişiklikleri ve İş Kanunundaki Değişiklikler Kapsamında İş Hukukunda Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, Ankara 2020; Kudret Aslan / Leyla Akyol Aslan / Taylan Özgür Kiraz, Koşulları Olmadan Açılan Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Karar (Dokuz Eylül Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014 -Hakan Pekcanitez'e Armağan cilt I-) s.975-1024.

³⁷ Bu konudaki çeşitli kararlar için bkz. Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, cilt 2, Ankara 2021, s.2426-2470.

Bazı kararlarda ise, **ortalama bir çözüm arayışına** gidilerek çeşitli işçi alacakları arasında ayırıma gidildiği görülmektedir. Buna göre örneğin, işçinin kaç yıl çalıştığını ve maaşının ne olduğunu bilmek durumunda olduğundan ve kıdem tazminatı tavanının da herkesçe bilinen bir vakia olduğundan hareketle işçi tarafından kolaylıkla yapılabileceği; buna karşılık, fazla çalışma sürelerinin hesabının dava açarken tam ve kesin olarak belirlenemesinin imkânsız olduğu gibi ayrıntılara girilerek bazı kategorik sonuçlara varılmaya çalışılmaktadır.

Bu konuda bazı örnekler verilecek olursa:

“Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, somut olayda, dava konusu fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil alacakları ile bakiye süre ücreti alacaklarının belirsiz olacak olup olmadığı, burada varılacak sonuca göre davacının belirsiz olacak davası olarak eldeki davayı açmakta hukuki yararının bulunup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır. ... Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 17.12.2012 tarihli ve 2012/9-838 E., 2012/715 K. sayılı kararında belirtildiği üzere **işçilik alacaklarının** özelliği dikkate alınarak **alacakların belirli olduğunu söylemek mutlak olarak doğru olmadığı gibi aksinin kabulü de doğru değildir.** Aynı şekilde bu nedenle talep konusu işçilik alacaklarının belirli olup olmadığının somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi ve sonuca gidilmesi daha doğru olacaktır. ... Dava konusu fazla çalışma ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti ile hafta tatili ücreti alacaklarının kanıtlanması için tanık deliline dayanıldığı ve söz konusu alacakların tanık anlatımları ile kanıtlanması durumunda hesaplanacak alacak miktarından hâkimin takdir yetkisine bağlı olarak yapılacak indirim oranı baştan belirli olmadığından, somut olayda **fazla çalışma ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti ile hafta tatili ücreti alacaklarının belirsiz olacak davası konusu olabileceği** kabul edilmiştir.”³⁸

“İş hukukundan kaynaklanan alacaklar bakımından baştan belirli veya belirsiz alacak davası şeklinde belirleme yapmak kural olarak doğru ve mümkün değildir. Bu sebeple iş hukukunda da belirsiz alacak davasının açılabilmesi, bu davanın açılması için gerekli şartların varlığına bağlıdır.... Keza aynı şey kısmi dava için de söz konusudur. İş hukukundan kaynaklanan davalarda sıkça karşılaşıldığı üzere, taraflar arasında çalışma süresi ve ücret miktarı yönlerinden uyuşmazlık bulunması, alacağı belirsiz hale getirmez. Keza, işçi çalışma süresini ve ücretini belirleyebilmektedir. **İşçinin ne zamandan beri çalıştığını veya ücretinin ne kadar olduğunu bilmemesi hayatın olağan akışına da aykırıdır.** İşçinin kendisinin bilmediği çalışma süresini, tanıkların bildiğini veya bilirkişinin bileceğini farz etmek ispat kurallarına da aykırıdır.... Somut olayda, davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı dava dilekçesi ve harç tamamlama dilekçesinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple mahkemece kısmi dava olarak değerlendirilmesi doğru olmamıştır. Dava belirsiz alacak davası olarak açıldığına göre davaya konu işçilik alacakları bakımından belirsiz alacak davası koşullarının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. **Davacı,** davacı çalışma süresini, en son ödenen ücreti, alması gerektiğini iddia ettiği **aylık ücret miktarını,** ödenmeyen ücret alacağı miktarını, hak kazandığı **yıllık izin süresini** ve kaç gün ücretli izin kullandığını, şua izin süresini ve servis ücretini, **manevi tazminat miktarını belirleyebilecek durumdadır.** Bu halde davaya konu kıdem tazminatı ile manevi tazminat, izin, şua izin alacağı, servis ücreti alacaklarının gerçekte belirlenebilir alacaklar olduğu ve dolayısıyla belirsiz alacak davasına konu edilemeyecekleri nazara alınarak, hukuki yarar yokluğundan davanın usulden reddi gerekirken, yazılı şekilde kıdem tazminatı ile izin, şua izin alacağının esastan kabulüne ve servis ücreti ve manevi tazminatın ise esastan reddine karar verilmesi

³⁸ HGK 06.12.2018, 22-3669/1848.

hatalı olmuştur. ... Fazla çalışma, hafta tatili ve ulusal bayram genel tatil ücret alacakları yönünden, davacı haftada kaç saat fazla çalışma yaptığını, hangi hafta tatillerinde çalıştığını belirleyebilmekte ise de hakimin hesaplanan miktardan hangi oranda takdiri indirim yapacağını bilebilecek durumda değildir. Bu sebeple, **fazla çalışma, hafta tatili ve ulusal bayram genel tatil ücret alacakları belirsiz alacak davasına konu edilebilir**³⁹.

“Dava konusu alacak karşı tarafın vereceği bilgi veya belgelerle belirlenecekse, alacak belirsiz kabul edilmelidir. Karşılaşılmalı hukukta geçerli olan bu kriter 107. maddenin 2. fıkrasının başlangıcında “**karşı tarafın vereceği bilgi sonucu**” yargılama sırasında belirlenme olarak kabul edilmiştir. Konuyu iş mevzuatı açısından ele aldığımızda, İş Kanunu’nun 3, 8, 22, 28, 32, 37, 67. maddelerinde işverene çalışan her bir işçi yönünden kayıt tutma ve işçiye belge verme yükümlülüğü getirildiği görülmektedir. Bütün **yasal yükümlülüklere uyan işveren bakımından** kural olarak **işçi alacaklarının belirsiz olduğundan söz edilemeyecektir**. Zira işçinin çalışma süresinin tam olarak kayda geçirildiği, iş sözleşmesi ile ücreti, ücretin ekleri ve çalışma koşullarının belirlendiği, işçiye her ay ücret hesap pusulası verildiği, günlük ve haftalık iş sürelerinin işçiye önceden bildirildiği, işçinin yaptığı olağanüstü çalışmalar için kendisine belge verildiği durumlarda, işçinin bir çok alacağı belirli ya da belirlenebilir durumdadır. Sadece **hakimin takdirine kalan bazı alacaklar** bakımından yine de başlangıçta bir belirsizlikten söz edilebilecektir. İşçilik alacaklarının hesabı genelde iki kritere tabidir. İşçinin işyerinde geçen **çalışma süresi ve ücreti ile ekleri bilindiğinde işçilik alacakları belirlenebilir** durumdadır. Bu yüzden özellikle **kamu kurumlarında** işçinin çalışmalarının tam olarak Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirilmesi ve işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinden yararlanan işçinin ücreti ile eklerinin toplu iş sözleşmesinde yer alması sebebiyle **işçilik alacakları belirlenebilir durumdadır**. Yine de **hakimin takdir alanına giren manevi tazminat, takdiri indirime tabi fazla çalışma ücreti, hafta tatili ücreti, bayram ve genel tatil ücreti, cezai şart, sözleşmenin kalan süresine ait ücret gibi alacakların başlangıçta tam olarak ve tamamen belirlenmesi mümkün değildir**. Nitekim 107. maddenin Adalet Komisyonu gerekçesinde de, alacaklının “talep edebileceği miktarı aşgari olarak bilmesine ve tespit edebilmesine rağmen, alacağın tamamını tam olarak tespit” edememesi halinde belirsiz alacak davası açılacağı ifade edilmiştir. Gerekçede örnek olarak “keşif ve bilirkişi raporu” ile alacağın miktarının tespit olunmasından söz edilmiştir ki, iş yargısında bilirkişi hesap raporu alınması çok yaygın bir uygulamadır. Yine 107. maddenin 2. fıkrasında “karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu” alacak miktarının belirlenmesinden söz edilmiştir ki, yukarıda sözü edilen yasal yükümlülükler sebebiyle işçiye çalışırken belge vermekle yükümlü olan işveren bunu yerine getirmediğinde, işçinin alacağın miktarını tam olarak belirlemesini beklemek doğru olmaz. Belirsiz alacak davasını öngören hükümde biri subjektif, diğer objektif iki unsur karşımıza çıkmaktadır. Alacağın veya dava değerinin belirlenmesini objektif olarak imkansız olması halinde belirsiz alacak davası açılabilir. Örneğin **iş kazası geçiren işçinin** açacağı davada işveren ve işçinin karşılıklı kusur oranları, kusursuz sorumluluk olup olmadığı ve varsa kaçınılmazlık durumu ve maluliyet oranlarının dava açma aşamasında belirlenmesi imkansızdır. Subjektif unsur ise alacaklının talep konusu miktarı belirlemesinin alacaklıdan beklenememesidir. İşçinin yasal hakları ödenmeksizin işten çıkarıldığı bir durumda yukarıda belirtilen masraflara ek olarak uzman hesap raporu aldirarak olası işçilik alacaklarını belirlemesi de hak arama özgürlüğü önünde engel olarak değerlendirilebilir. Talep sonucunun rakam olarak ifadesinin imkansızlığı, davacının tam olarak miktarını bilmediği ve bu bilgisizliğini davalının sahasında bulunan vakıyalardan kaynaklandığı durumlarda söz konu-

³⁹ 22.HD 16.06.2016, 33903/18051.

sudur. İşyerinde **sendikasıız çalışan** ve yasal işçilik alacakları konusunda **ayrıntılı bilgi sahibi olması beklenmeyen bir işçinin**, alacakları doğru şekilde adlandırması dahi mümkün olmazken doğru hesap yöntemiyle birlikte ve tam olarak **belirlenmesi mümkün görülmemelidir**. Ancak işyerinde **hukuk müşaviri**, personel uzmanı, **muhasebe müdürü gibi konumda çalışan bir işçi** bakımından aynı sonuca varmak mümkün olmayacaktır. ... İşçilik alacaklarının belirsiz alacak davasına konu olup olmayacağı noktasında **Dairemizde belirlenen kriterler** aşağıdaki gibidir: Kıdem tazminatı hesabı için, işçinin çalıştığı süre, fasıllı çalışma olup olmadığı, bu süre içinde ihbar önelini altı hafta aşan istirahat raporu alınıp alınmadığı, ücretsiz izin uygulaması olup olmadığı, grevde geçen sürenin varlığı, işçinin son ücreti, ücretin eki niteliğindeki ödemelerin son bir yıllık toplamı, işçiye sağlanan aynı hakların parasal değeri ve son bir yıllık ortalaması, ücretin eki mahiyetindeki ödemelerin devamlılık arz edip etmediği gibi konuların net olarak bilinebilmesi gerekir. Bu yüzden işçinin hesabın unsurlarına dair sözü edilen bir veya birkaç konuda belirsizlik halinde kıdem tazminatının başlangıçta tam olarak ve tamamen belirlenmesi mümkün olamaz. HMK'nun 107. maddesinin gerekçesinde belirtildiği üzere alacaklının "alacağının tamamını tam olarak" tespiti mümkün değildir. Bu nedenle **hesabın unsurlarındaki tartışma ve belirsizlik, alacağın da belirsiz olması sonucunu doğurur**. Ancak ücret ve eklerine dair tartışma kıdem tazminatı tavan sınırlaması sebebiyle sonuca etkili değilse, **kıdem tazminatının belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği düşünülmelidir**.⁴⁰

"... Belirsiz alacak davasının getirdiği en önemli etkin koruma, usul ekonomisi ve hak arama özgürlüğüne hizmet etmesi yanında, davacının yüksek yargılama giderlerine katlanma ve dava konusu hakkın zamanlaşımına uğrama riskini azaltmasıdır. Usul hukukunun maddi hukuk içinde gerçekleşen hakkın talep edilebilirliğini, tespitini belirli kurallara bağlayan hukuk dalı olması nedeniyle maddi hukuk için araç olduğu unutulmamalıdır. O nedenle iş yargılaması kuralları ve bu anlamda Hukuk Muhakemeleri Kanunu kurallarının iş ve sosyal güvenlik hukukuna hizmet ederken, bu hukukun ilkelerini de gözardı etmemesi gerekecektir. İşçilik alacakları bakımından dava konusu edilen alacağın belirli olup olmadığı ile ilgili olarak, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarının yahut değerinin tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin davacıdan beklenmemesi kriteri ile açıkça karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktar ve değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olması kriterini birlikte değerlendirip sonuca gidilmesi iş hukukunda geçerli **zayıf olan işçiyi koruma** ilkesi ile **işçi lehine yorum ilkesi gereği daha isabetli olacaktır**.... İşçi işveren arasındaki iş ilişkisinde belgeye bağlama görev ve yetkisinin işçide değil, işverende olduğu görülmektedir. İş sözleşmesinde iş görme edimini yerine getiren ve belge düzenleme yetkisi ve yükümlülüğü bulunmayan **işçinin alacaklarını belirleyebilmesi için işveren tarafından düzenlenen yasaya uygun belgelere ihtiyaç duyulmaktadır**. Diğer yandan iş ilişkisindeki alacak kalemlerinin hesaplanmasında çıplak ücret ya da giydirilmiş ücrete göre hesaplanan farklı alacak türleri bulunmaktadır. Örneğin kıdem tazminatı, giydirilmiş ücretten hesaplanırken, diğer işçilik alacakları (fazla mesai, hafta tatili, yıllık ücretli izin alacakları gibi) çıplak ücretten hesaplanmaktadır. Giydirilmiş ücrete, işçinin asıl ücretine ek olarak sağlanan para veya para ile ölçülebilen menfaatler de dahil edilmektedir. Özellikle ücrete dahil edilecek menfaatlerin iş yerinde süreklilik arz edip arzetmediği de çoğunlukla taraflar arasında tartışma konusu edilmektedir. Bu nedenle **eğitim düzeyi ve sosyal durumları birbirinden farklı olan işçilerin alacağını tam ve kesin olarak belirleyebilmelerini beklemek mümkün değildir**. Bunun için yukarıda bahsedilen iki kriter birlikte değerlendirilerek, dava konusu edilen işçilik alacağının belirli olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir. ... Davacının talep ettiği fark işçilik alacaklarının hesaplanabilmesi

⁴⁰ 9.HD 03.06.2015, 14601/20243.

için yasada öngörülen kayıt ve belgeleri tutma ve işçinin bilgisine sunmakla yükümlü olan işverenin sunacağı bordrolara ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü fark ücret ve ikramiye alacaklarının belirlenebilmesi için, **muhasabe işlemini gerektirmektedir**. ... Dosya içerisinde bulunan ücret bordrolarında davacının imzası bulunmadığı gibi işveren tarafından 4857 sayılı Kanunun kendisine yüklediği yükümlülükleri yerine getirerek gerekli belgeleri işçiye teslim ettiğine dair delil de sunmamıştır. Bu nedenle işçinin alacağını belirleyecek veriler elinde bulunduğundan söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle, yaklaşık 6 yıla yakın bir süreye ilişkin TİS artışlarından kaynaklanan alacaklarını belirlemesi davacı **işçinin eğitim ve sosyal durumu** dikkate alındığında kendisinden beklenemeyeceği gibi sözkonusu alacakların belirlenebilmesi için işverende bulunan bilgi ve belgelerin verilmesi ve tahkikata ihtiyaç duyulduğundan Mahkemece davanın belirsiz alacak davası olarak görülmesi ve davanın kabulüne karar verilmesi yerindedir. Hukuk Genel Kurulundaki görüşmeler esnasında **bir kısım üyelerce**, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununda görev, yetki ve temyiz süresi ile ilgili özel olarak düzenleme yapıp diğer konularda 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa atıfla yetinildiği, Hukuk Muhakemeleri Kanununda öngörülen basit yargılama usulü ve dava türleri iş davalarında da geçerli olup, tüm yorum ve değerlendirmelerin anılan kanunun belirlediği ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiği, yargı kararı ile, işçinin ekonomik bakımdan zayıflığı ve kayıt dışılık gibi gerekçelerle, kanunda öngörülenin dışında yeni bir yargılama usulü icat edilemeyeceği, bu nedenle işçi lehine yorum ilkesi de 6100 sayılı Kanununu benimsediği ilkelerin dışına çıkılmasına gerekçe yapılamayacağı, **işçi lehine yorum ilkesinin usul hukukunda değil, maddi hukukta uygulama alanı bulabilen bir ilke olduğu**, alacaklı olduğunu ileri süren kişinin belirsiz alacak davası açabilmesi için, talep sonucunu gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı ya da bu objektif olarak imkânsız olması gerektiği, bu sebeple davanın açıldığı anda dava konusu edilen alacak tutarının tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin, davacıdan beklenemeyecek bir nitelik taşıyıp taşımadığını belirlemede, somut olayın koşulları ve özellikleri gözetilerek doğruluk ve güven kuralı çerçevesinde (HMK m.2; m.27,I) **dürüst, makul ve orta zekalı bir insanın** göstermesi gereken tüm dikkat ve özeni göstermesine rağmen, alacak tutarının tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun, ölçü olarak esas alınması gerektiği, somut olayda dava konusu edilen işçilik alacaklarının objektif olarak belirlenebilir olduğu, bu nedenle belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceğinden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi gerektiğini belirterek kararın bozulması gerektiğini, bir kısım üyeler tarafından ise işçilik alacaklarının belirlenebilir alacak olduğu bu nedenle belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği ne var ki hukuki yarar yokluğuna ilişkin dava şartının tamamlanabilir olumlu dava şartı olduğundan davacıya davasını harç eksikliği tamamlanarak tam davaya dönüştürmesi için süre verilip dava şartı eksikliği tamamlatılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği, bu nedenle kararın belirtilen değişik gerekçe ile bozulması gerektiğini ileri sürmüşler iseler de bu **görüşler kurul çoğunluğu tarafından belirtilen nedenlerle kabul edilmemiştir**. Tüm bu nedenlerle, yerel mahkemenin yazılı şekilde karar vermesinde bir isabetsizlik görülmediğinden, usul ve yasaya uygun **direnme kararının onanması gerekmiştir**⁴¹.

⁴¹ HGK 17.06.2015, 22-787/1552.

II- BELİRSİZ ALACAK DAVASINDAKİ HUKUKİ YARARIN SONRADAN TAMAMLANABİLİR DAVA ŞARTI OLUP OLMADIĞI KONUSUNDA ORTAYA ÇIKAN HUKUKİ KARMAŞA

Belirsiz alacak davasının on yıllık uygulanmasında ortaya çıkan ve çözümlenemeyen hukukî karmaşada karşımıza çıkan ikinci önemli sorun, **belirsiz alacak davasındaki hukukî yararın sonradan tamamlanabilir dava şartı olup olmadığı** konusundadır.

Kanuna göre dava şartları (HMK m.114), davanın başında incelenir (HMK m.137) ve bazı dava şartı eksikliklerinin (örneğin, taraf ehliyeti, kanunî temsilcinin gerekli niteliğe sahip olması, vekâletname, gider avansı, teminat vb), yargılama sırasında fiilen kendiliğinden veya hâkimin vereceği süre içinde gereği yapılarak tamamlanabilmesi mümkündür. Bu durumda dava şartları davanın başında eksik olsa dahi dava sırasında tamamlandığı için dava, usulden reddedilmez. Buna karşılık yargı hakkı, yargı yolu, görev, kesin yetki, kesin hüküm varlığı gibi başlangıçta eksik olan dava şartlarının, nitelikleri gereği, sonradan tamamlanabilmesi kural olarak mümkün değildir.

Yukarıdan beri tekrarlanma geldiği üzere belirsiz alacak davasının açılabilmesi, davanın açıldığı tarihte alacak miktarının (veya değerinin) tam ve kesin olarak belirlenememesi şartına bağlıdır. Buna bağlı olarak, açıldığı sırada belirli / belirlenebilir olan bir alacakla ilgili davanın, belirsiz alacak davası şeklinde açılması halinde, hukukî yarar (menfaat; m.114,1/h) yokluğu sebebiyle davanın usulden reddi gerektiği, öğretilde ve Yargıtay uygulamasında, genel olarak, kabul edilmektedir. Ancak, buradaki dava şartının **tamamlanabilir bir dava şartı olup olmadığı** konusunda öğretilde ve Yargıtay kararları arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır.

Öğretilde bir görüşe göre, alacağın belirli olmasına rağmen (karş. HMK m.107,1) belirsiz alacak davası açılmışsa, bu dava, hâkimin m.115,2'ye göre süre vermesine gerek kalmadan, dava şartı eksikliği nedeniyle usulden (baştan) reddedilir; yani, belirsiz alacak davasındaki dava şartı tamamlanabilir bir dava şartı değildir.

Buna karşılık öğretildeki diğer bir görüşe göre ise, belirsiz alacak davasındaki hukukî yarar dava şartı, tamamlanabilir bir dava şartıdır. Bunun için hâkim, davacıya talep sonucunu değiştirilmesi için kesin süre vermesi; süre içinde gereğinin yapılması halinde davaya bu haliyle devam etmesi; gereğinin yapılmaması (yani, davacının davasının belirsiz alacak olduğunda ısrarı) halinde, davayı hukukî menfaat şartı yokluğu nedeniyle reddetmelidir.

Öğretildeki bu görüş farklılıkları, Yargıtay kararlarına da yansımıştır.

Bazı Yargıtay kararlarına göre belirsiz alacak davasındaki hukukî yarar, **tamamlanabilir dava şartıdır**.

“Dairemiz kararlılıkla hukuki yarar şartının **tamamlanabilir dava şartı olduğunu** kabul etmektedir (27.12.2012 gün ve 2012/1756 E., 2012/5741 K). Bu sebeple belirsiz alacak davası veya kısmi dava açıldığında, davaya konu edilen alacak açık ve tam olarak belirli ise davacıya tam eda davası açması, tamamlanabilir hukuki yarar şartını yerine getirmesi için öncelikle süre verilmeli, süre sonunda yerine getirmediği takdirde davanın hukuki yarar şartı yokluğu nedeni ile usulden reddine karar verilmelidir. ... Somut uyuşmazlıkta, davacı dava dilekçesinde dava konusunu işçilik alacağını “belirsiz alacak” olarak belirtmiş, dava türünü belirtilen talep kısmında açıkça fazlaya dair haklarını saklı tutarak kısmi miktarlar talep etmiş, diğer belirlenecek kısmın belirlenmesi halinde yargılama sırasında arttıracağını da belirtmiştir. Bu sebeple açılan davanın kısmi eda - külli tespit davası olduğu açıktır. Diğer taraftan davacının talep ettiği kıdem tazminatı giydirilmiş ücretten hesaplanacaktır. Giydirilmiş ücretin belirlenmesi için karşı tarafta bulunan bordroya ve yargılama sırasında anlaşılacak sosyal yardımlara ihtiyaç vardır. Keza davacının talep ettiği fazla mesai ve tatil çalışmaları ise yargılama sonucunda delillerin toplanmasına ve tanık

beyanlarına tabi olması halinde indirim tabidir. İndirime tabi alacaklarda belirsizdir. Dolayısı ile kıdem tazminatı ve fazla mesai ile tatil alacakları başlangıçta belirli değildir. Ayrıca alacaklar belirli ve kısmi davaya konu yapılamayacak ise o zaman Dairemizin uygulaması gereği, davacıya belirli hale getirmesi için süre verilmeli, hukuki yarar şartının tamamlanabilir dava şartı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Mahkemece hatalı değerlendirme ile dava kısmi eda - külli tespit dava olduğu halde, belirsiz alacak davası olarak nitelendirilip, tüm talepler belirsiz alacak davasına konu olmayacak şekilde ve tamamlanabilir dava şartı gözden kaçırılarak davanın usulden reddi hatalıdır⁴².

Bazı Yargıtay kararlarına göre ise, belirsiz alacak davasındaki hukukî yarar, **tamamlanabilir dava şartı değildir**.

“Şartları bulunmadığı halde dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı durumda **davacıya herhangi bir süre verilmeden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi yoluna gidilmelidir**. Çünkü, alacağın belirlenebilmesi mümkün iken, böyle bir davanın açılmasına Kanun izin vermemiştir. Böyle bir durumda, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmeli, ek bir süre verilmemelidir. Zira, burada talep açıktır, bu sebeple 6100 sayılı Kanun'un 119/1-ğ. maddesinin uygulanarak süre verilmesi mümkün değildir; aslında açılmaması gerektiği halde belirsiz alacak davası açılmış olduğundan, bu konudaki eksiklik de süre verilerek tamamlanamayacağından, dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmelidir. Buradaki hukuki yarar, **sonradan tamamlanacak nitelikte bir hukuki yarar değildir**. Çünkü, dava açıldığında o sırada mevcut olmayan hukuki yarar, bunun da açıkça mahkemece bilindiği bir durumda, tamamlanacak bir hukuki yarar değildir. Aksinin kabulü, aslında açık olan talep sonucunun süre verilerek davacı tarafından değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için davacıya ek imkan sağlanması anlamına gelecektir ki, buna usûl bakımından imkan yoktur. ... Somut olayda dava konusu kıdem ve ihbar tazminatı alacağı belirsizdir. Mahkemece, bu alacak taleplerinin esastan değerlendirilmesi isabetlidir. Yıllık izin ücreti alacağında davacı, kendisine en son ödenen aylık ücret miktarını, çalışma süresini, hak kazandığı izin süresini, çalışma süresi boyunca varsa kullanmadığı veya karşılığı ödenmeyen izin sürelerini belirleyebilecek durumdadır. Bu halde, dava konusu yıllık izin ücreti alacağının gerçekte belirlenebilir alacak olduğu ve dolayısıyla belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği açıktır. Anılan sebeple, yıllık izin ücreti alacağına yönelik talebin belirsiz alacak davasının konusunu oluşturmayacağından, söz konusu talep yönünden davanın hukuki yarar yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken, esasa girilerek karar verilmesi isabetsizdir⁴³.”

C) SONUÇ: ON YILLIK UYGULAMASINDA AMACINA ULAŞAMAYAN BELİRSİZ ALACAK DAVASINA İLİŞKİN HÜKÜM YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMALIDIR

Yukarıdaki açıklamalardan da görüldüğü üzere usul hukukunda esas olan, davacının alacağının tamamı için (tam dava) veya Kanunun (HMK m.109) tanıdığı çerçevede bir kısmı için (kısmî dava) açmasıdır. Davacı bunu gerçekleştirmek üzere, alacaklı olduğu miktarı dava açmadan önce belirler ve bu miktar üzerinden (tam veya kısmî) dava açar. Hal böyle olmakla birlikte, örneğin bazı tazminat davalarında zararın tam olarak ne kadar olduğunun davanın başlangıcında hesaplanabilmesi çok zordur ve hatta imkânsızdır. Bu gibi hallerde davacının kısmî dava açma olanağı varsa da, kısmî davada zamanaşımının yalnızca

⁴² 9.HD 28.03.2018, 5239/6929.

⁴³ 22.HD 22.04.2019, 11732/9354.

açılan kısım için kesilmekte oluşu sebebiyle geriye kalan alacağın zamanaşımına uğraması halinde (karşı tarafın zamanaşımı definde bulunmasına bağlı olarak) sorunlar yaşanabilmektedir. Kanun koyucu, istisnâ nitelikteki bu gibi sakıncalı durumları ortadan kaldırmak amacıyla, İsviçre Medeni Usul Kanunundan ve Alman içtihatlarından yararlanarak belirsiz alacak davası müessesesini kabul etmiştir (HMK m.107).

Vurgulamak adına tekrarlanacak olursa, belirsiz alacak davasının yeni bir dava çeşidi olarak Kanunumuza alınmasındaki **amaç**, kaynak (mehaz) hukuklardaki uygulamaya paralel olarak, özellikle **önceden belirlenebilmesi mümkün olmayan** (veya çok zor olan) **bazı tazminat alacakları bakımından yaşanmakta olan adaletsiz sonuçlara meydan vermemektir.**

Keza yukarıda belirtildiği üzere belirsiz alacak davası, niteliği gereği, dava dilekçesinde başlangıçta gösterilen asgarî miktar üzerinden düşük harçla açılması, yargılama (dava) sırasında ortaya çıkan gerçek alacağın davayı (iddiayı) değiştirme yasağı ile karşılaşmaksızın davaya dahil edilebilmesi yönünden genel eda davasına ve alacağın tümü bakımından zamanaşımının kesilmesini sağladığı için de kısmî davaya oranla davacıya bazı avantajlar (kolaylıklar) sağlayan bir dava türüdür. Kanun koyucunun istisnâ hallerde açılacak olan belirsiz alacak davasına özgü olarak kabul ettiği bu avantajlar, cazip geldiği içindir ki uygulamada davacıları, HMK m.107'deki şartlar gerçekleşmemesine rağmen genel olarak davalarını belirsiz alacak davası olarak açmaya yönlendirmiştir.

Şartlarının oluşmasına bağlı olarak, hür türlü davada olduğu gibi **iş uyuşmazlıklarında da belirsiz alacak davası açılabilmesinin mümkün olduğunda tereddüt etmemek gerekir.** Hal böyle olmasına rağmen, belirsiz alacak davasının ülkemizdeki uygulamasında, mehaz ülke hukuklarındaki uygulamalardan farklı olarak, **işçinin eğitim seviyesi** ve sosyal durumu ile **işçi lehine yorum gibi gerekçelerle iş uyuşmazlıklarının da geniş çapta belirsiz alacak davasının konusu oluşturduğu** yönünde bir görüş ortaya çıkmış; bu noktada, öğretilde aksi görüşler ileri sürülmüş, birbirine tamamen zıt pek çok sayıda Yargıtay kararları verilmiş ve bütün bunlar, gelinen durum itibarıyla çok önemli bir hukukî karmaşaya sebebiyet vermiş, deyiş yerinde ise adeta bir **“çıkılmaz sokak”** yaratmıştır.

Yargıtay kararlarında ortaya çıkan bu hukukî karmaşanın çözüm yolunun içtihadî birleştirme olacağı düşünüldüğü için, konu yetkili Yargıtay Genel Kurulu'na getirilmiştir. Ancak Yargıtay İçtihadî Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 15.12.2017 tarihli ve 6/5 sayılı kararında, “...İşçilik alacaklarının çok değişik tür ve nitelikte uyuşmazlıklar olarak mahkemeler önüne gelebileceği, aynı tür ve nitelikteki işçilik alacaklarında dahi her defasında alacağın belirli veya belirsiz olmasından söz edilmesinin mümkün olmadığı, **her bir somut olayın özelliğine göre mahkemelerin alacağın belirli mi yoksa belirsiz alacak mı olduğunu tespit etmeleri gerektiği**, alacağın türü itibarıyla bir alacağın belirli veya belirsiz alacak olduğundan söz edilemeyeceği, bu hususta yapılacak içtihadî birleştirmenin, **İçtihadî birleştirme kararlarının soyut, genel ve her defasında geçerli normatif yapıyla bağdaşmadığı gerekçeleriyle** içtihadî birleştirmeye gerek olmadığı...” sonucuna varmıştır⁴⁴.

Bu durum karşısında; yukarıda yalnızca birkaç tanesini örnek olarak verdiğim özel daire kararları ile bozma kararlarından tatmin olmamaları sebebiyle ilk derece mahkemelerinin direnmeleri üzerine Hukuk Genel Kurulunca verilen pek çok sayıdaki kararlarını, uzunca bir zaman sürecinde bilim adamı ve uygulamacı hukukçu gözüyle derinliğine değerlendirdiğimde, iş uyuşmazlıklarında belirsiz alacak davasında yaşanmakta olan bu hukukî karmaşanın çok uzun yıllar daha devam edebileceği sonucuna ulaşmış bulunmaktayım.

⁴⁴ Resmî Gazete, 29.06.2018, sa.30463.

Yaşanmakta olan karar karmaşası vesilesiyle, yaklaşık on yıldır süren ve içtihadı birleştirme kararı ile de çözümlenemeyen taban tabana zıt **çelişkili kararlar** yüzünden, benzer olaylarda dağıtılan adaletin farklı gerçekleşmekte olmasının, **hukukî güvenliği** ve **mahkemelere duyulan itimat duygusunu ciddi boyutta zedelediği**; başka bir ifadeyle, kanun koyucunun adalette yaşanan istisnâ nitelikteki bir sorunu çözmek amacıyla kabul ettiği ve fakat uygulanmasında, amacından saparak iş uyuşmazlıkları bakımından yepyeni sorunlar yaratan belirsiz alacak davasının, günümüzde ‘**yardandan çok, zarar getirdiği**’ kanısındayım.

Bu durum, hukukî güvenlik açısından son derece sakıncalıdır. **Hukukî güvenlik ilkesi**, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir ve bireylerin, hukuk kuralları çerçevesinde hareket ettiklerinde herhangi bir sorunla karşılaşmayacaklarını bilmeleri demektir⁴⁵.

Genel olarak **hukuk kuralları**, Anayasa’nın öngördüğü şekilde yasama organının koyduğu kanunlar, yürütmenin (idarenin) kanunlara dayanarak çıkarttığı düzenlemeler ile yargı organlarının (mahkemelerin) kararlarından oluşur. Hukuk kuralları, toplumsal düzeni sağlamaya yönelik olduğu için bunlara aykırı davranan bireyler, çeşitli yaptırımlarla (ceza, hukuki sorumluluk vs) karşı karşıya kalırlar.

Hukuk kurallarının bireyler tarafından tam olarak kolayca öğrenilmesi ve benimsenmesi (içselleştirilebilmesi), bunların **açık, anlaşılır ve herkesin anlayabileceği basit bir şekilde yazılmasını gerektirir**. Bunun için, yasama organına ve yürütmeye (idareye) büyük görev düşmektedir. Aynı durum, **mahkeme kararları için de geçerlidir**. Konu, Devlet’e ait bulunan yargı işlevine indirgendiğinde yargı kararlarında da, diğer iki işlevde olduğu üzere, “**hukukî belirlilik**”, “**hukukî istikrar**” ve “**hukukî öngörülebilirlik**”, uyulması gerekli önemli unsurlar olarak ortaya çıkar.

Genel olarak kabul edildiği üzere mahkeme kararları, her bir somut olayın özelliğine değişkenlik gösterebilir. Bunun yanı sıra, zaman içerisinde ortaya çıkan şartlar karşısında mahkemelerin, daha önceki değerlendirmelerden ayrılarak evvelki kararlarından farklı kararlar verebilmeleri mümkündür ve bu husus, hukukun dinamikliğinin de bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Ancak, **aynı dönem ve aynı şartlar içerisinde**, örneğin zaman zaman seri davalarda rastlandığı üzere, alt dereceli mahkemelerin verdikleri kararların farklı üst mahkeme (istinaf veya Yargıtay) dairelerine intikali halinde **yüksek mahkemelerin birbiriyle çelişen kararlar vermeleri**, böylece birbirinin aynı (veya benzeri) olan ve fakat tarafları farklı **davalardan birinin kabul edilmesi, diğerinin reddedilmesi** sonucunda, bunların **birbirine zıt olarak kesin hüküm haline gelmesi**, davanın tarafları ve kamu oyu nezdinde açıklanabilmesi olanaksız bir durumdur ve bu durum, **mahkemelere** (aslında, **Devlet’e**) **olan güveni kökünden sarsan hallerdendir**.

Seri davalarda rastlanan benzeri durum, Yargıtay veya Danıştay’ı içtihadı birleştirme kararı⁴⁶ vermeye yönelten olaylar ve Uyuşmazlık Mahkemesi’nin görev alanına giren (farklı yargı yollarından verilen kararlar arasındaki) “hüküm uyuşmazlıkları” bakımından da vardır.

⁴⁵ Hukukî güvenlik ilkesi için bkz. İsmail Köküarı, Anayasa Hukukunda Hukukî Güvenlik İlkesi, Ankara 2015.

⁴⁶ İctihadı birleştirme müessesesinin işlevi hakkında bkz. Ejder Yılmaz, İctihadı Birleştirme veya Adaletteki Çelişkiye Sonverme İhtiyacı (Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII, Ankara 2000, s.1-30); hüküm uyuşmazlığı bakımından bkz. Ejder Yılmaz, Farklı Mahkemelerin Kesin Kararları Arasında Ortaya Çıkan Adalet Çelişikisine Son Verme İhtiyacı: Hüküm Uyuşmazlığı Ve Çözüm Usulü (Ulusal Uyuşmazlık Yargısı Sempozyumu, Ankara 2016, s.145-172).

Aşağıda verilen Yargıtay kararına konu olayda, işverenin **onbir işçinin** iş sözleşmelerini feshetmesi üzerine, işçiler adına **seri dava niteliğinde bir belirsiz alacak davası** açılmış ve **dava kabul edilmişti**. Ancak Yargıtay, bu davalardaki hükümlerin temyizi üzerine verdiği kararlarıyla bu davalarda verilen hükümlerden **bir kısmını onarken, bir kısmını**, bu konuda **belirsiz alacak davası açılmayacağı gerekçesiyle bozmuş**; bunun sonucunda, **birbirinin aynısının tıpkısı olan davaların sonuçları**, çelişkili ve birbirine tamamen **zıt olarak şekilde gerçekleşmişti**. Başka bir anlatımla, bazı işçiler haklı görülerek tazminat almışlar; diğer işçiler ise, haksız görülerek tazminat **alamamışlardı!**

Hukuk Genel Kurulu isabeti olarak, bu durumun **hukukî belirlilik ilkesine aykırı olduğu** sonucuna varmıştır:

«Uyuşmazlığın çözümü için direnme gerekçesi dikkate alınarak adil yargılanma hakkı, hukuki belirlilik ve güvenlik kavramları üzerinde durulmalıdır... **Belirlilik ilkesi**, yalnızca yasal belirliliği değil, daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliksel gereklilikleri karşılması koşuluyla **mahkeme içtihatları** ve yürütmenin düzenleyici işlemleri **ile de hukuki belirlilik sağlanabilir**... Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise hukuki güvenlik ilkesini şu şekilde belirtmiştir; "...Hukuki güvenlik ilkesi bilhassa, **hukuki durumlarda belli bir istikrarın sağlanmasını** ve toplumun adalete olan güvenini desteklemeyi amaçlamaktadır. Birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesi, toplumun yargısal sisteme olan güveninin hukuk devletinin temel unsurlarından biri olmasına rağmen, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukuki belirsizlik durumu yaratabilecektir... **Birbiriyle uyuşmayan mahkeme kararlarının sürüp gitmesi, yargı sistemine güveni azaltarak, yargısal bir belirsizliğe yol açabilir**" (AYM, Türkan Bal Başvurusu, Başvuru no. 2013/6932, Karar tarihi: 06.01.2015, R.G. Tarih-sayı: 09.05.2015-29350, para. 51-52). Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davacı vekili, davanın **belirsiz alacak davası** olduğunu belirttikten sonra müvekkili işçinin huzurevinin kapatılacağı gerekçesiyle iş sözleşmesinin haksız feshedildiğini ileri sürerek, kıdem ve ihbar tazminatları ile bir kısım işçilik alacaklarının tahsilini talep etmiştir. Davalı İdare vekili talep konusu alacakların belirli olduğunu, davanın belirsiz alacak dava kapsamına girmediğini; davalı şirket vekili ise davacı işçi ile belirli süreli iş sözleşmesi imzalandığını, davacı işçinin müvekkili şirket bünyesindeki çalışmasının bir yılın altında olması nedeniyle kıdem tazminatına hak kazanamayacağını savunmuştur. Mahkemece davanın belirsiz alacak davası olduğu belirtilerek verilen davanın kısmen kabulüne ilişkin kararın, davalılar vekillerince temyizi üzerine Özel Dairece, kıdem ve ihbar tazminatları ile yıllık izin alacağının belirsiz alacak davasına konu olamayacağı belirtilerek hukuki yarar yokluğundan davanın reddine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur. Mahkemece iş yerinde çalışan on bir işçi tarafından açılan seri hâldeki davalarda aynı bilirkişiden alınan raporlar sonucunda aynı gerekçelerle hüküm oluşturulmasına rağmen, Özel Dairece birbirine yakın tarihlerde olmak üzere **kararların bir kısmının onandığı bir kısmının ise bozulduğu**, aynı konuda birbiri ile çelişen kararlar ortaya çıkmasının önlenmesi gerektiği, farklı kararlar verilmesinin adil yargılanma ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle direnilmiştir. ... Bu durumda aynı vekil **tarafından aynı içerikli dava dilekçeleri ile aynı mahkemeye açılan seri hâldeki davalarda, mahkemece aynı gerekçelerle davanın belirsiz alacak davası olduğu belirtilerek verilen kararların, temyizi üzerine** Özel Dairece birbirine yakın tarihlerde **bir kısmının onandığı** bir kısmının ise kıdem ve ihbar tazminatları ile yıllık izin ücreti alacağının **belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği gerekçesiyle bozulduğu** anlaşılmaktadır. O hâlde Mahkemece, aynı konuda birbiriyle çelişkili kararların ortaya çıkmasının önlenmesi amacıyla Anayasa Mahkemesinin 06.01.2015 tarihli ve 2013/6932 sayılı kararı ile bir davada farklı kişiler hakkında aynı konuda farklı kararlar verilmesinin adil yargılanma hakkına ve

dolayısıyla hukuki belirlilik ile hukuki güvenlik ilkelerine aykırı olduğuna vurgu yapılarak direnme kararı verilmiştir. Hâl böyle olunca mahkemenin direnme kararı yerindedir⁴⁷.

Yukarıdaki Hukuk Genel Kurulu kararında da belirtildiği üzere, mahkeme kararları arasında ortaya çıkan ve **hukukî güvenlik ilkesine aykırı olan** bu zıtlık, **adil yargılanma hakkının ihlâlidir**. **Anayasa Mahkemesi** de⁴⁸, bireysel başvuru yoluyla önüne gelen bir olayda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin örnek kararlarına da dayanarak verdiği güzel bir kararda şöyle demektedir:

“... İhlâlin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre **ihlâl**; idari eylem ve işlemler, **yargısal işlemlerden** veya yasama işlemlerinden **kaynaklanabilir**. İhlâlin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır. İhlâlin derece mahkemelerinin ilgili kanunu yorumlamasından kaynaklandığı bazı hallerde tazminata hükmedilmesi ihlâlin bütün sonuçlarıyla giderilmesi için yeterlidir. Ancak bireysel başvurunun amacına uygun olarak benzer ihlâllere yol açan yorumun aynı yargı kolundaki en üst yargı mercii tarafından ele alınarak uygulamadaki **içtihat dağınıklığına engel olacak nitelikte birtakım tedbirlerin alınması** da gerekmektedir. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlâl edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olayda ihlâlin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen **uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasında görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı** anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlâl, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tâbi tutulmasından kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlâl tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığı ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hal böyle olunca ihlâlin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlâlin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlâli gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlâllerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlâlin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden **başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi** yeterli bir giderimi sağlayacaktır”.

Sonuç olarak, yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde; kanun koyucunun belirsiz alacak davasıyla ilgili HMK m.107 hükmünü koyarken güttüğü amacın, belirsiz alacak davasının iş uyuşmazlıkları bakımından olan uygulanmasında ortaya çıkan “karar karmaşası” sebebiyle gerçekleşmediği, geline nokta itibariyle Yargıtay kararlarındaki zıt görüş ayrılıklarının giderek “**kemikleştiği**” ve bu durumun **uzunca süre daha devam edeceği** sonucuna vardığımdan, **hukukî güvenlik ilkesinin daha çok zedelenmemesini teminen**, belirsiz alacak davası ile ilgili HMK m.107 hükmünün müessesesinin Kanundan çıkarılmasını önermekteyim.

Belirsiz alacak davası müessesesinin Kanundan çıkarılmasının önemli bir **hukukî boşluk yaratmayacağı**ni değerlendirmekteyim. Şöyle ki:

⁴⁷ HGK 25.10.2018, 22-346/1580.

⁴⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 25.12.2018 tarihli ve 2017/29896 başvuru numaralı kararı.

Herşeyden önce, belirsiz alacak davasının kabulüne bağlı olarak, kısmî davayı düzenleyen 109 uncu maddenin ikinci fıkrasına konulan ve fakat zaman içerisindeki uygulamasında kısmî dava açma olanağını fiilen ortadan kaldırdığı gözlemlenen, “Talep konusunun miktarı, taraflar arasında tartışmasız veya açıkça belirli ise kısmi dava açılmaz” şeklinde hüküm, 6644 s.K. ile kaldırılarak **kısmî dava açılması** (6100 sayılı HMK) öncesine ait eski dönemdeki gibi **kolay hale getirilmiştir**.

Ayrıca, 2011 tarihli 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlüğe girmesi sırasında **haksız fiille ilgili zamanaşımı süresi** bir yıl iken (818 sayılı BK m.60), zamanaşımı süresi, 01 Temmuz 2012’de yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.72 ile **iki yıla çıkartılmıştır**.

6100 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra duyulan ihtiyaç çerçevesinde yapılan her iki yasal değişiklik, iş uyuşmazlıkları bakımından da önemli olup, kanımca **belirsiz alacak davası açma ihtiyacını büyük ölçüde azaltan değişikliklerdir**.

Bunların yanısıra, özellikle iş uyuşmazlıklarının belirsiz alacak davası olarak açılması konusundaki gerekçelerden biri, dava konusunda dayanılan **belgelerin**, genellikle, davacı işçinin değil, **davalı işverenin elinde bulunduğu**dur. Bu gerekçenin, usul hukuku bakımından önemli olmadığını, zira HMK’nun “**tarafların belgeleri ibraz zorunluluğu**” hakkındaki 219 uncu ve “**tarafın belgeyi ibraz etmemesi**” hakkındaki 220 nci madde hükümlerinin bu tür ihtiyacı karşılayabileceğini değerlendirmekteyim.

Öte yandan, iş uyuşmazlıklarının belirsiz alacak davası olarak açılması konusundaki diğer bir gerekçe olan “**işçi lehine yorum**” ilkesinin, yalnızca maddî iş hukuku bakımından geçerli olup, **usul hukuku ile ilgisinin bulunmadığı** görüşündeyim.

KAYNAKÇA

- Abbas Bilgili, İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası, Adana 2016.
- Ahmet İyimaya, Kısmî Tazminat Davasına İlişkin Bazı Sorunlar, Yargıtay Dergisi, 1985/3, s.193-204.
- Cemil Simil, Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013.
- Ejder Yılmaz, Farklı Mahkemelerin Kesin Kararları Arasında Ortaya Çıkan Adalet Çelişmesine Son Verme İhtiyacı: Hüküm Uyuşmazlığı ve Çözüm Usulü, Ulusal Uyuşmazlık Yargısı Sempozyumu, Ankara 2016, s.145-172.
- Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Baskı, cilt 2, Ankara 2017.
- Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Baskı, Cilt 2, Ankara 2021.
- Ejder Yılmaz, İcra İnkâr Tazminatı Açısından “Likid Alacak” Kavramı, Bankacılar Dergisi, 2008/67.
- Ejder Yılmaz, İcra Tazminatı, Halûk Konuralp Anısına Armağan, Cilt 2, Ankara 2009, s.675-754.
- Ejder Yılmaz, İctihadı Birleştirme veya Adaletteki Çelişkiye Sonverme İhtiyacı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII, Ankara 2000, s.1-30.
- Hakan Pekcanitez, Belirsiz Alacak Davası (HMK m.107), Ankara 2011.
- Hakan Pekcanitez, Medeni Usul Hukuku, cilt II, İstanbul 2017.
- İbrahim Ercan, Belirsiz Alacak ve Tespit Davası, Konya 2013.
- İsmail Köküsarı, Anayasa Hukukunda Hukukî Güvenlik İlkesi, Ankara 2015.
- Kudret Aslan / Leyla Akyol Aslan / Taylan Özgür Kiraz, Koşulları Olmadan Açılan Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Karar, Dokuz Eylül Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014 -Hakan Pekcanitez’e Armağan, Cilt I, s.975-1024.

Şahin Çil / Bektaş Kar, 6100 sayılı HMK'ye Göre İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, Ankara 2012.

Tuğba Hilal Köken, Son HMK Değişiklikleri ve İş Kanunundaki Değişiklikler Kapsamında İş Hukukunda Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, Ankara 2020.